DET STORE **GRATIS** MAGASIN FRA VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

MAGASINET VHM

dit museum - din historie

TEMA: FORBRYDELSE OG STRAF

DET NYE KULTURHUS JERNBANEGADE 12

300 ÅR MED DANSK TEATER

HENRETTELSE I HIRTSHALS '45

THOMAS' LANGE REJSE -FORBRYDELSENS ANSIGT

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

Nr. 6 - 2022

SE MUSEETS **KALENDER** FOR **JULI - DECEMBER 2022** I MIDTEN AF BLADET

4 Jernbanegade 12
af Jens-Christian Hansen

10 Med ondt skal ondt fordrives
af Lone Venderby

16 Tag på opdagelse i museumshaven
af Lea Louise Bay Jepsen

18 En dag i tipoldemors skole
af Lone Venderby

20 En henrettelse i Hirtshals, februar '45
af Chrestina Dahl

24 300 år med dansk teater
af Ditte Bladt-Hansen

28 KALENDER

40 Thomas' lange rejse
af Sidsel Wåhlin

46 En gravplads fra jernalderens Brønderslev
Lars Ole Kirk

50 I Signe Hansens fodspor
af Chrestina Dahl

51 Straf
af Peter Gravers

54 Kort & godt

FORSIDEN: *Arkæolog Sidsel Wåhlin med kraniet af Thomas Bisp. Foto: Kim Larsen, 2022.*

Ansvarshavende og layout:
Kim Larsen (kls@vhm.dk)

MAGASINET VHM
Vendsyssel Historiske Museum
Museumsgade 3, 9800 Hjørring
Tlf.: 96 24 10 50 | ISSN: 2597-0151

MAGASINET VHM udgives af Vendsyssel Historiske Museum og udkommer 2 gange årligt. Indlæg til næste nummer af magasinet skal være redaktionen i hænde senest den **1. oktober 2022** og indsendes via e-mail som word-dokument til kls@vhm.dk. Billeder vedhæftes separat. Ved indsendelse af materiale til MAGASINET VHM overlader man alle rettigheder til bladet. MAGASINET VHM forbeholder sig ret til vederlagsfrit at bruge fremsendt materiale i såvel trykt som elektronisk medie.

MAGASINET VHM - Nr. 6
Udgivet: 1. juli 2022
Oplag: 4000 stk.
Trykt hos Vestergaards.com

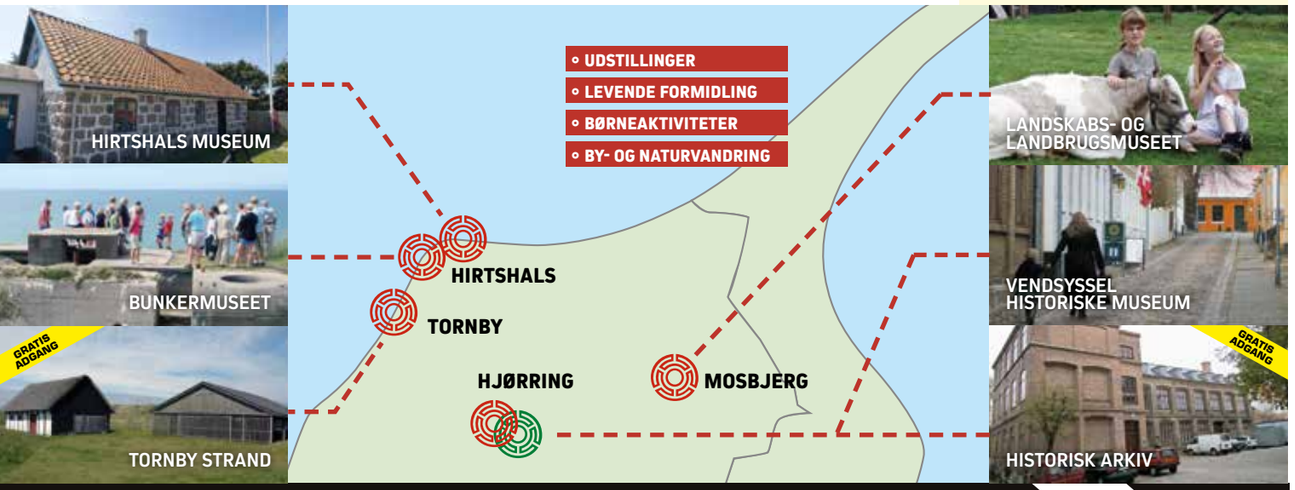

FIND OS HER

Vendsyssel Historiske Museum
Museumsgade 3
9800 Hjørring
96 24 10 50
vhm@vhm.dk

Historisk Arkiv
Museumsgade 2
9800 Hjørring
96 24 10 60
arkiv@vhm.dk

Landskabs- og Landbrugsmuseet
Jerupvej 613, Mosbjerg
9870 Sindal
96 24 10 50

Hirtshals Museum
Sophus Thomsensgade 6
9850 Hirtshals
96 24 10 00

Bunkermuseet
Fyret
9850 Hirtshals
96 24 10 00

Tornby Strand
v/det gamle Skudehandlerpakhus
Strandvejen, Tornby
9850 Hirtshals
96 24 10 50

SE PRISER, ÅBNINGSTIDER M.M. PÅ VHM.DK

Velkommen tilbage!

Vi er godt i gang med 2022, og vi har forhåbentlig for altid lagt covid-19-restriktioner og nedlukninger bag os. På Vendsyssel Historiske Museum er vi i fuld gang med at klargøre årets udstillinger og arrangementer, og når dette magasin udkommer, er der fuld tryk på sensommerens aktiviteter.

Temaet for dette nummer af MAGASINET VHM er Forbrydelse og Straf. Det er et emne, som vi kredser om i forskellige sammenhænge: Vores to nyeste udstillinger "Vendsyssel Besat" og "Dødens Teater" handler blandt andet også om straf og forbrydelse: Blev man i oldtidens Vendsyssel ofret som en straf? – og hvorfor skulle det gå ud over de tyske flygtninge, der kom til Danmark efter 2. Verdenskrigs afslutning, at Hitler var skyld i krigen?

I disse tider føles det ofte som, at historien gentager sig. Derfor er det så vigtigt at have fokus på vores fortid for at prøve at forstå menneskers handlinger, også selv om det kan være svært.

Til efteråret åbner VHM en ny udstilling om Thomas Bisp og dødsstraffens historie i Danmark. Kraniet af den sidst henrettede i Hjørring, Thomas Bisp, er en del af museets samling og blev taget ind på museet af museets første leder, tandlæge Jørgen Jacob Lønborg Friis allerede i år 1900.

I 2022 har kraniet været en tur forbi Moesgaard Museum for at få foretaget naturvidenskabelige analyser. Hvad der kom ud af det "sundhedstjek", kan man læse mere om i Sidsel Wåhlins artikel her i magasinet.

Man kan også læse om udstillingen og revitaliseringen af museumshaven i Hjørring, der blev åbnet den 24. juni i anledning af, at museumshaven i juni blev erklæret "betydningsfuld have" af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur. Senere i magasinet kan man læse om den spændende udgravning i Brønderslev, der startede med fundet af en guldring.

Man kan også læse om arresthuset i Jernbanegade i Hjørring, om børn og straf i Lone Venderbys artikel og om henrettelsen af de russiske soldater i Hirtshals under besættelsen. Der er også mange andre interessante artikler fra museets arbejdsmark, herunder den obligatoriske bjeskopskrift og en reklame for de mange aktiviteter, som finder sted i Hjørring til efteråret i anledning af fejringen af teater i Danmark i 300 år. I det hele taget burde der være godt med læsestof til et par timer i løbet af de kommende måneder!

Traditionen tro kan man på midtersiderne af dette magasin se museets kalender for 2. halvår af 2022.

God fornøjelse med magasinet – og velkommen tilbage på Vendsyssel Historiske Museum!

Anne Dorthe Holm
Museumsdirektør, VHM

JERNBANEGADE 12

Fra ting- og arrestbygning til **KULTURHUS**

af Jens-Christian Hansen
formidlingschef

I denne tid sker der noget i Hjørrings gamle ting- og arrestbygning i Jernbanegade.

Den skal blive til et nyt kulturhus til glæde for byen og omegnen. Man kan fornøje sig over, at det gamle bygnings-kompleks dermed bevares, for det er med til at fortælle byens historie.

At bevaring ikke er en selvfølge, har opmærksomme læsere i de seneste år kunnet følge med i længere nede ad gaden. Derfor er det særligt glædeligt, at en af byens store arkitektoniske perler igen kan få en funktion, der er til gavn og fornøjelse for byens borgere.

▶▶

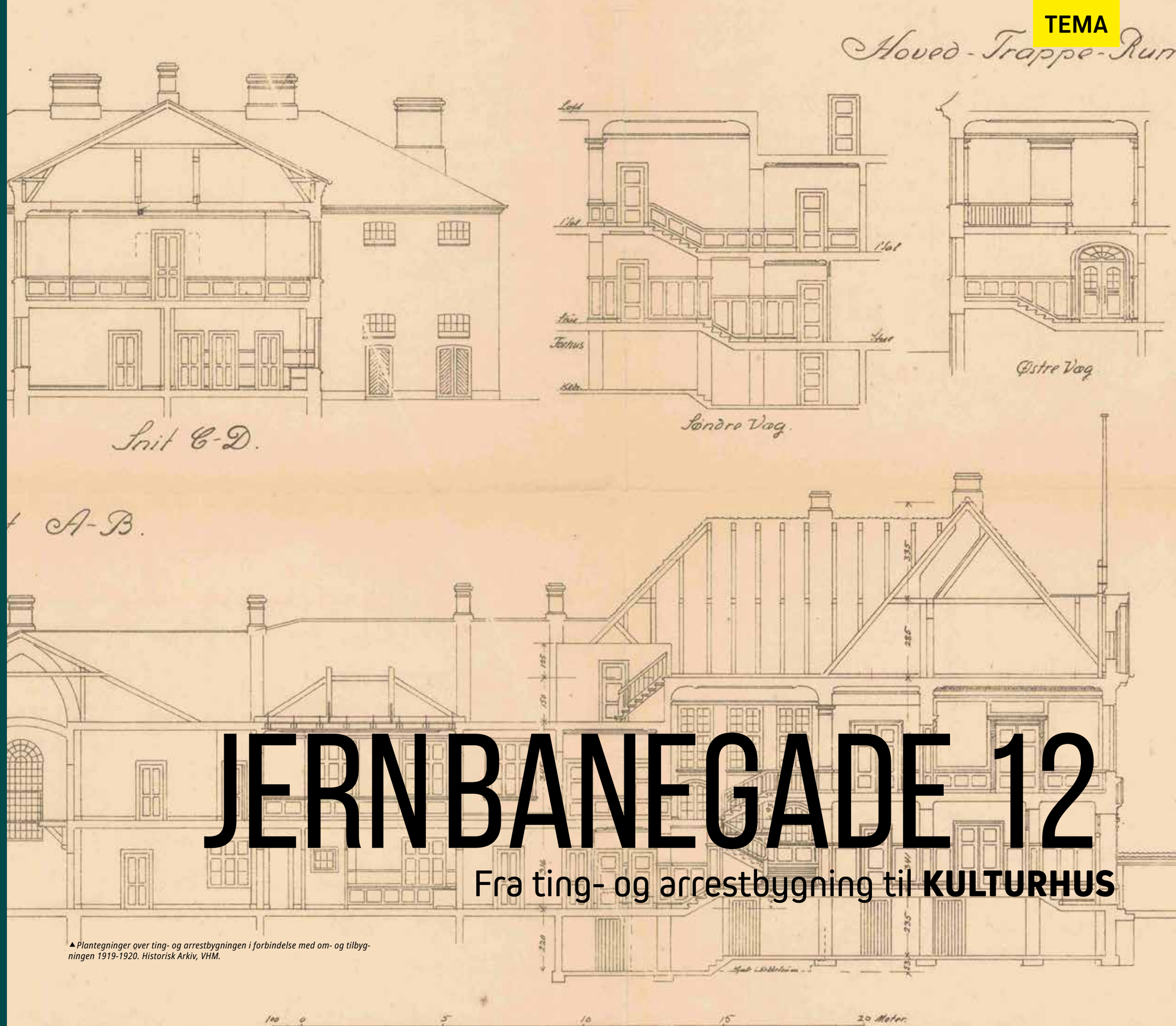

▲*Plantegninger over ting- og arrestbygningen i forbindelse med om- og tilbygningen 1919-1920. Historisk Arkiv, VHM.*

◄ Den oprindelige ting- og arrestbygning fotograferet mellem 1890 og 1910 af Kirstine Lund, der også havde sit atelier i Jernbanegade. Historisk Arkiv, VHM.

▲ Koloreret postkort fra begyndelsen af 1920erne, hvor der endnu ikke var elektrisk gadelys i Jernbanegade. Det blev først etableret i 1924. Foto: Stenders Forlag. Historisk Arkiv, VHM.

Inden vi for alvor dykker ned i ting- og arrestbygningens historie, skal der knyttes nogle bemærkninger til forhistorien. Først og fremmest er det oplagt at afklare, hvad man egentligt skal lægge i bygningskompleksets lidt gammeldags betegnelse, dernæst skal det kort ridses op, hvad der lå forud for bygningens opførelse.

Et ting er en forsamling, hvor man drøfter beslutninger af almen interesse. I Danmark indgår ordet i vores nationale parlament "Folketinget", men fra middelalderen fandtes der også ting i byerne og herrederne, hvor retstvister kunne afgøres. Indtil Retsplejeloven trådte i kraft i 1919, var by-, birke- og herredsting betegnelserne for den stedlige retsinstans. Ordet arrest kræver nok mindre forklaring: Her er der tale om et lokalt fængsel til afsoning af korte frihedsstraffe, til varetægtsfængsling, eller hvis man af den ene eller anden grund skulle have behov for at sove branderten ud.

I et historisk perspektiv undrer det derfor ikke, at lokaler til demokratiske forsamlinger, juridiske afgørelser og fængselsceller lå i samme bygning. I 1693 brændte Hjørrings rådhus, der lå på Torvet. Et nyt blev herefter opført. Det lå således placeret, at Vestergade-Stokbrogade lå syd for bygningen. I 1702 flyttede man Horns og Vennebjerg Herreders tingsted fra Astrup til Hjørring, og materialer fra det gamle tinghus blev benyttet til at reparere rådhuset med, nu stuerne også skulle anvendes som tingsted. Bygningen blev bygget om, men må i al fald have været ringe. Fangerne brød således ofte ud af arrestcellerne i kælderen. I 1743 bestemte stiftamtmanden derfor, at rådhuset atter skulle repareres. Lige meget hjalp det, da fangerne fortsat flygtede, hvorfor man i 1790 opførte et nyt rådhus på samme placering. Også her havde fangerne dog forholdsvis frie forhold, og forbrydere af begge køn kunne have samkvem med hinanden – til tider med utilsigtede konsekvenser. I januar 1834 indviede man derfor atter et nyt rådhus, der foruden at have elleve arrestceller i kælderen kom til at huse ikke blot Vennebjerg og Børglum Herreders tingstuer, men også en rådhussal, som Hjørring Amtsråd og byens borgerrepræsentation benyttede. Ja, den blev da også anvendt til andre formål – herunder baller og teaterforestillinger – kort sagt kultur, hvorfor man kan argumentere for, at cirklen i vore dage sluttes. Cellerne i rådhuskælderen blev nedlagt omkring 1873, men det gamle rådhus findes stadig på Torvet den dag i dag.

Rådhusets lokaler viste sig hurtigt at være for små og utidssvarende. Amtet og byrådet forhandlede derfor fra 1876 om at bygge til det eksisterende rådhus eller sågar bygge nyt, hvilket dog strandede på byrådets og borgernes økonomisk funderede modvilje. Amtet foreslog nemlig, at man kunne bygge nyt i Jernbanegade. Jernbanen var kommet til Hjørring i 1871, og gaden, der forbandt Springvandspladsen og den nye station, udviklede sig hurtigt til et strøg, der trak nye og moderne erhverv som hoteller, tandlæge og fotograf til. Det var altså her, det skete, så det er måske ikke så underligt, at man i den nordvestlige del af det gamle Hjørring frygtede, at en flytning af rådhuset ville forrykke handels- og næringslivet.

Amtet truede med at flytte Børglum Herreds kontor til Brønderslev for at få mere plads på det gamle rådhus, hvilket åbenbart var med til at overbevise byrådet om, at der skulle ske noget. Elleve år efter, at forhandlingerne var påbegyndt, enedes byrådet og amtet derfor om at byen købte amtets part i rådhuset for 16.000 kroner og samtidigt investerede yderligere 10.000 kroner til at påbegynde opførelsen af et nyt ting- og arresthus i Jernbanegade. Den nye bygnings øvrige omkostninger blev fordelt således, at amtet skulle betale to tredjedele og byen en tredjedel. Bygningen stod færdig allerede i 1886.

Foreløbig fortsatte amtsrådet dog med at afholde sine møder på rådhuset, indtil en ny rets- og politibygning blev opført foran ting- og arresthuset i 1919-1920. Bygningen var tegnet af den kendte arkitekt Sylvius Knutzen (1870-1939), der særlig i Nordjylland er kendt for sine mange bygninger i stilarten Bedre Byggeskik, herunder især en lang række stationsbygninger. Foruden lokaler til politiet rummede bygningen også retsvæsenet samt amtsrådet, der omsider fik sit eget lokale. Det er måske lidt morsomt, at amtsrådet, som længe delte sal med byrådet, nu kom til at gøre det samme i den nye bygning i Jernbanegade, da byens administration voksede og havde behov for pladsen på rådhuset.

Ting- og arrestbygningen kom til at spille en vigtig rolle under besættelsen. Allerede i april 1940 begyndte den tyske besættelsesmagt at bruge arresten i Hjørring. I første omgang var det til at straffe tyske soldater, der havde gjort sig skyldige i forskellige forseelser. Dertil oprettede man en tysk afdeling i de 13 celler på øverste etage. Der var ofte tale om disciplinærstraffe, fx hvis tyske soldater havde drukket sig fulde og opført sig upassende overfor den danske civilbefolkning. Det kunne være slagsmål eller tyveri, tyveri fra hinanden eller fra værnemagten, ulydighed eller forsømmelighed i tjenesten. Ikke at møde op til sin vagt kunne således komme til at koste 86 dage i arresten. At møde for sent til tjeneste kunne medføre 15 dages arrest, men langt de fleste kom i arresten for en såkaldt tappenstreg-overskridelse, nemlig at man kom for sent tilbage til sit kvarter.

Med samarbejdspolitikkens sammenbrud blev også danskere indsat i arrestens tyske afdeling. Det var i begyndelsen ofte personer, der havde forbrudt sig mod værnemagtens interesser og skulle afhøres lokalt af tyskerne. Blev de dømt, blev de ved længerevarende straffe oftest overført til andre straffeanstalter som arresthusene i Frederikshavn eller Aalborg, Frøslevlejren eller fængsler i Tyskland. Det skete bl.a. for en mand, der havde stjålet en tysk pistol, der var gået af, da han ville vise den frem.

Politiet var tvunget til at samarbejde med besættelsesmagten, men de fleste betjente havde ikke ligefrem sympati for tyskerne og forhalede så vidt muligt den del af opklaringsarbejdet, der drejede sig om forbrydelser mod besættelsesmagten. Den 19. september 1944, godt et år efter samarbejdspolitikkens sammenbrud, blev politiet arresteret, da tyskerne frygtede, at betjentene ville slutte sig til de allierede ved en eventuel invasion. Politiet i Hjørring slap nådigt, og det lykkedes mange betjente at gå under jorden og organisere sig i de såkaldte modtagegrupper, der tog imod og distribuerede våben og sprængstoffer fra de natlige våbennedkastninger – fx ved Aabenterp syd for Hjørring.

Flugtforsøg kunne dog forekomme – eller rettere vellykkede befrielsesaktioner. Den 26. marts 1945 var Søren Christian Ørum

► Det stadig eksisterende, nu gamle rådhus på Torvet fotograferet i 1895. Foto: Kirstine Lund. Historisk Arkiv, VHM.

▼*Politiet vender tilbage efter befrielsen, maj 1945. Historisk Arkiv, VHM.*

▲*Arresten i Hjørring er ej længere tidssvarende. Siden 2014 har der ikke været indsatte i cellerne. Foto: Carl Hansen, Vendsyssel Historiske Museum.*

►*I dag står arresten tom, men i de tomme lokaler er der mange spor efter tidligere ufrivillige beboere. Foto: Carl Hansen, Vendsyssel Historiske Museum.*

blevet anholdt af tyskerne udenfor Hjørring. Ørum havde frem til tyskernes aktion mod det danske politi været politibetjent i Brønderslev. Det lykkedes ham, modsat mange andre danske betjente, ikke at blive deporteret til tyske koncentrationslejre. Til gengæld var han gået under jorden, havde været i en af modtagegrupperne, og havde været byleder for modstandsbevægelsen i Sæby. Klokken ca. 15 om eftermiddagen den 28. marts 1945 lykkedes det modstandsbevægelsen ved højlys dag at befri kriminalbetjent Ørum fra Hjørring arrest ved en spektakulær befrielsesaktion, hvor fire modstandsfolk bogstaveligt talt marcherede ind i arresten. De holdt de tyske vagter op og spærrede dem inde for at kunne befri Ørum. Det var i sidste øjeblik, for Ørum skulle samme aften have været afhentet af det berygtede hemmelige tyske politi Gestapo til afhøring og havde da også allerede besluttet sig for i så fald at begå selvmord for ikke at røbe navnene på sine kammerater i modstandsbevægelsen. Indtil befrielsen blev denne gemt i sikkerhed langt ude på landet. At befrielsesaktionen forløb forholdsvist nemt og samtidig smertefrit, skyldes sandsynligvis, at krigens slutning nærmede sig, og kampgejsten efterhånden måtte være reduceret til et minimum hos tyskerne.

Efter befrielsen kom arresten i en periode til at huse nogle af de landssvigere, som modstandsbevægelsen og politiet arresterede pga. deres samarbejde med besættelsesmagten. En af dem var stikkeren "Millionærdrengen", Gunnar Højmark Pedersen, der gemte sig i København efter modstandsbevægelsens mislykkede likvideringsforsøg nytårsdag 1945. Her blev han arresteret efter befrielsen og efterfølgende ført til Hjørring. "Millionærdrengen" havde bl.a. været med til at orientere besættelsesmagten om nogle af de modstandsfolk, der med toget rejste til østkysten for at blive smuglet til Sverige. Det fortælles, at Højmark under et lægebesøg, hvor han kortvarigt fik ledsaget udgang, blev mødt med buh-råb af hjørringenserne, der genkendte ham på gaden. Allerede i slutningen af besættelsen havde modstandsbevægelsen således udfærdiget en liste over folk fra lokalområdet, som skulle stilles til ansvar efter befrielsen. At få "renset luften" gennem et retsopgør var en nødvendighed, som arresten i Hjørring dermed også kom til at spille en lokal rolle i.

I 1965 fik selve arresten en tiltrængt ansigtsløftning. Den snart 80årige bygning var ej længere tidssvarende. Ombygningen betød ikke kun nye og større vinduer, men også en højere sikringsgrad, så de indsatte ville få sværere ved at bryde ud. Samtidig blev cellernes inventar også moderniseret, bl.a. med nye borde og senge, der i lyset af de gamle senges alder og udformning trods alt må have højnet komforten for de ufrivillige beboere.

Denne artikel blev indledt med en fortælling om, hvorledes lokalerne i det nu gamle rådhus blev for trange, hvilket nødvendiggjorde opførelsen af ting- og arrestbygningen i Jernbanegade. Dengang som senere steg behovet for kvadratmeter i takt med, at det bureaukratiske apparat voksede. Hvad ting- og arrestbygningen angik, betød udviklingen dog med tiden, at denne trinvist også blev utidssvarende, eller at udviklingen løb fra den. Funktioner og instanser flyttede til andre bygninger eller blev nedlagt. I 1963 fik Hjørring Amt da således også en ny amtsgård på hjørnet af Brinck Seidelinsgade og Parallelvej, der hvor Amtmandsboligens tennisbaner tidligere havde ligget. Allerede i 1970 blev Hjørring Amt nedlagt til fordel for det nyoprettede Nordjyllands Amt med administrativt sæde i Aalborg, og dermed var det slut med amtsrådsmøder i Hjørring. Fra midten af 1970erne blev den nu tidligere amtsgård frem til 2011 anvendt af Hjørring Politi, der dog i en del år fortsat benyttede lokaler i den gamle ting- og arrestbygning til bl.a. pas- og motorkontor. Fra den tidligere amtsgård flyttede politiet ud til sin nuværende placering på Horsevang. I 2008 flyttede dommerkontoret med kriminal- og skifteretten hen i den tidligere mælkekondenseringsfabrik – blandt mange hjørringensere bedst kendt som Nestlé – og i 2014 var det slut med arrestanter i de gamle celler i Jernbanegade; først midlertidigt, og fra 2018 endegyldigt. Også her var udviklingen i form af en ny fængselsstruktur samt kapacitets- og ressourcespørgsmål afgørende for, at tiden var løbet fra den gamle arrest i Hjørring.

Nu kommer den gamle ting- og arrestbygning heldigvis til sin ret igen – denne gang som kulturhus. Forhåbentlig bevares dens mange smukke og historiske detaljer, der ikke kun fortæller om et stykke vigtig arkitektur i Hjørring, men også om de mange funktioner, bygningsmassen har haft gennem årene. Man kan håbe, at ting- og arrestbygningen bliver et godt eksempel på, at det kan lade sig gøre at revitalisere gamle bygninger til nye formål og dermed bevare et stykke af byens og egnens identitet til glæde for os alle. ■

Kilder til denne artikel: P. Horn: Hjørring i Fortid og Nutid. Hjørring, 1943. Olaf Kann: Hjørring Politikreds under den tyske Besættelse 1940-1945. Hjørring, 1947. Frihedsmuseets modstandsdatabase. Avisartikler i Vendsyssel Tidende og Nordjyske. Rigsarkivet. Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

▲*Sophie Becker, Oda Becker og Knuth Becker fotograferet i 1898, kort tid før Knuth blev sendt på opdragelsesanstalten Holsteinsminde. Fotograf Frederik Hollesen. Foto: Historisk Arkiv Hjørring.*

med ondt skal ondt fordrives

For ikke så længe siden var endefulde og ørefigener en del af børneopdragelsen i mange hjem, og i Danmark blev revselsesretten først afskaffet i 1997. Synet på straf og børn, samt lovgivningen herom, har ændret sig markant over de sidste 300 år. Med lokale eksempler ses der her tilbage på en tid, hvor fysisk straf var en naturlig del af opdragelsen – ikke nødvendigvis som en følge af menneskelig ondskab, men fordi man mente, at afstraffelsen hjalp børnene til at blive bedre mennesker.

af Lone Venderby
skoletjenesten

I dag anskuer vi barndommen som en særlig livsepoke, og vi har i Danmark vedtaget, at et menneske har 15 år til at lære at begå sig i samfundet, førend det kan blive dømt for sine kriminelle handlinger. Sådan har det ikke altid været. I tiden før 1905 kan børn således blive fængslet på lige fod med voksne.

Af straffeloven af 1866 fremgår det, at den almindelige straf for børn under 15 år er slag med ris, men §21, der handler om fængselsstraffe, lyder således: *"Personer under 18 Aar maae ei hendømmes i Fængsel paa Vand og Brød, men straffes istedet derfor, forsaavidt de ere under 15 Aar, med simpelt Fængsel, ikke over 60 Dage, eller med Riis, og, forsaavidt de ere imellem 15 og 18 Aar, enten med Fængsel paa sædvanlig Fangekost i dobbelt saa lang Tid eller med Rottingslag."* Rotting er et spanskrør, og betegnelsen simpelt fængsel betyder, at fangerne er undtaget fra reglen om, at de kun bliver tilbudt vand og brød i fangenskabet.

I Hjørring tyder et eksempel fra 1764 på, at straffens art er blevet udmålt med en vis skelen til den dømtes alder. Ifølge Carl Gerhardt Sørensens *Vægterne i Hjørring* bliver en kundgørelse dette år oplæst på byens ting. Kundgørelsen handler om at komme chikanering af byens vægtere til livs, og den fastslår, at straffen for at håne en vægter er 2 rigsdaler for voksne. Større børn, derimod, dømmes til en tur i gabestokken. Forbrydernes skæbne – hvad enten der er tale om et barn eller en voksen – bliver afgjort på bytinget.

Før Hjørrings rådhus indrettes med tingstuer, afholder man retshandlingerne på Torvet. Her står kagen, der er en træpæl, man kan binde forbryderen til, når han eller hun skal piskes, og det er sandsynligvis også her, byens gabestok er placeret. Er der tale om små børn, bliver de ifølge kundgørelsen straffet med ris i skolen. Springer vi frem til 1800-tallet, er netop skolen det sted, hvor vi finder mange beretninger fra en tid, hvor straf fyldte mere end forebyggelse.

En skoledag i 1800-tallet

Først i 1966-1967 bliver korporlig afstraffelse af skoleelever ulovliggjort, men allerede i 1814, da Danmark får sin første almindelige skolelov, der giver alle danske børn over 7 år skolepligt, findes der retningslinjer for revselse af skolebørn.

I *Anordning for Almue-skolevæsenet paa Landet i Danmark af 29. Juli 1814* fremgår det, at: *"Alle haarde Straffe-Instrumenter i*

▲*Nutidig gabestok, der bruges som rekvisit i skoletjenesten. Fotograf Lone Venderby 2021.*

▼*Overlærer Laust Nielsen Dahl og hustru Regine Nielsen Dahl, ukendt årstal. Fotograf Kirstine Lund. Foto: Historisk Arkiv, Hjørring.*

Skolerne skulle afskaffes, og ingen Mishandling mod Børnene finde Sted". Lussinger og slag er dog en velintegreret del af børneopdragelsen i mange hjem, og der findes et utal af beretninger om voldsom fysisk afstraffelse i skolen.

Carl Firring, der går på friskolen i Skolegade i Hjørring i perioden 1871-1877, beretter:

"...enhver Lærer tampede løs efter sit eget Hoved", og efter en gennemgang af lærernes forskellige måder at uddele øretæver, fortæller han om, hvorledes overlærer Dahl afstraffer en dreng for at have været beruset til et marked i byen: "Bordene paa Midten af Gulvet blev flyttet til Side, saa der blev en aaben Plads og saa begyndte Forestillingen. Vi fik Ordre til at rejse os op, folde Hænderne og fremsige "Fadervor", hvorefter Dahl fortalte om Theodors Brøde, og saa halede han en Tamp, et Reb lagt fire Gange sammen og forsynet med Knuder frem. Nu begyndte han at tampe løs paa Theodor – ak du milde Gud, hvor han tampede, den arme Dreng, tampede løs vildt og blindt til han ikke kunde mere. Saa repeterede han "Fadervor" en Gang til, og dermed var Eksekutionen forbi og Theodor paa Vej til at blive et bedre Menneske ... mente Dahl velsagtens".

Vi husker og nedfælder oftest de begivenheder, der gør mest indtryk, hvilket kan være en af årsagerne til, at beretninger om sadistiske lærere fylder meget i fortællinger fra 1800-tallets skolevæsen til langt op i det 20. århundrede. Der har givetvis også været skoler, hvor lærerne *"ved blid Omgang og kierlig Behandling søge at vinde deres Tillid og giøre dem Underviisningen behagelig"* som lærerinstruksen fra 1814 foreskriver. At det er et barns drukkenskab, der får lærer Dahl til at miste besindelsen, er et eksempel på tidsånden i slutningen af 1800-tallet, hvor drukkenskab er et stigende samfundsproblem, og hvor der bliver slået hårdt ned på usædelig opførsel.

Et forbryderisk barn, da 1800-tallet bliver til 1900-tallet

En populær måde at komme usædeligheden og andre forbrydelser blandt børn til livs er i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet at sende de fordærvede børn på opdragelsesanstalt. Det typiske barn, der bliver fjernet fra hjemmet, er ofte forbryderisk eller på anden måde moralsk fordærvet. I nogle tilfælde skal der ikke mere til end småtyveri og skulken fra skolen, førend et barn sendes på landet eller sågar på opdragelsesanstalt.

Dette sker for Carl Henrik Knuth Becker (1891-1974), der bor i Søndergade i Hjørring. Omkring år 1900 bliver han anbragt på opdragelsesanstalten Holsteinsminde ved Slagelse. Som voksen skriver Knuth Becker en række romaner, der handler om karakteren Kai Gøtsches vej gennem livet. Et liv, der i de store træk følger Knuth Beckers eget. I romanen Verden Venter oplever Kai opdragelsesanstalten Sjællandsglædes strafsystem på egen krop, efter han og en ven har forsøgt at flygte fra anstalten. Efter 20 hjerteskærende slag med spanskrøret sættes Kai blodig og forslået i *brummen* i 14 dages isolation:

"Med sårfeberen brændende i kroppen, døser Kai hele dagen og ser ikke den mad, Ane sætter ind til ham, og henter hos ham igen. I mørket blæser det op til storm, og bjælkerne knager og klager over hans febertunge hode, men han er bedøvet, også mod rotter og genfærd. Ane har til natten lagt tæppet over Kai og sætter en kande koldt vand ved siden af madrassen. Drengene drikker altid så meget efter sådan en omgang."

Vi ved ikke, hvor mange fiktive friheder Knuth Becker har taget i sin beskrivelse af afstraffelsesmetoderne på opdragelseshjemmet, men i 1905, tæt på det tidspunkt, hvor Knuth forlader anstalten, vedtages den første samlede lovgivning, der giver danske børn anerkendte rettigheder; nemlig lov om *"Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer"*. I et tillæg til loven findes *Strafferegulativ for Opdragelsesanstalter for særlig vanskelige Børn*. Regulativet beskriver en række straffe, hvis grusomhed med nutidens øjne står mål med Kai Gøtsches oplevelser på Sjællandsglæde. Straffene, som Børneloven giver hjemmel til, er eksempelvis:

"3. Mer eller mindre fuldstændig Adskillelse fra de øvrige Elever (...) Indsættelse i Celle kan ske for et Tidsrum af indtil 14 Dage. Mørk Celle maa ikke benyttes. 4. Legemlig Revselse. Hertil skal altid benyttes et særligt Redskab, nemlig et Spanskrør, der skal være ca. 1½ Tomme i Omkreds og ca. 1½ Al. Lang; Slagenes Antal maa ikke overstige 25".

Siden regulativet specifikt henviser til, at børn ikke må anbringes i mørk celle, kan man ikke lade være med at spørge sig selv, om dette kan have været praksis visse steder.

Bag hjemmets fire vægge i 1900-tallet

Med børneloven har forsømte børn, der *"lide saadan Nød, at deres Sundhed eller normale legemlige Udvikling derved udsættes for alvorlig Fare"*, nu ret til statens beskyttelse, og der bliver oprettet kommunale værgeråd, der skal føre tilsyn med de udsatte børn. Når man læser værgerådenes første protokoller, er det dog tydeligt, at der skal meget til, før kommunen griber ind over for forældres afstraffelsesmetoder. Hvor børnenes dovenskab kan medføre fjernelse fra hjemmet, fører fysisk vold ofte blot til et tilsyn. I Hjørring værgeråds referat fra 21. august 1907 finder man fx denne sag:

"Fremstod Skrædder Carl Marinus Nielsen af Toftegade 10. og udtalte at han havde set Moderen slaa et af Børnene ned i Stenbroen paa Gaden (...) Efter indstændig Formaning til begge Forældrene, fornemlig Moderen, vedtog Værgeraadet at stille Hjemmet under Opsigt. Hedegaard lovede at have Øje med Hjemmet ".

Og fra samme møde findes der endnu et eksempel på, at fysisk afstraffelse af børn ikke er noget, der bliver anset som skadeligt:

"Hun havde truet ham med Kniv. Han vilde nødig udtale, at Konen mishandlede Børnene, men havde dog set hende kaste et af Børnene hen ad Gulvet, uden at det dog ved den Lejlighed tog Skade".

At ovenstående eksempler overhovedet figurerer i værgerådsprotokol, er tegn på, at der her er tale om en afstraffelse, der går ud over det normale, idet kommunen jo har modtaget det, vi i dag ville kalde for underretninger. Men at reaktionen fra myndighederne ikke er større, fortæller os samtidig, at normen for korporlige straffe dengang var en anden end i dag. Hvad der dengang derimod får en kraftig reaktion fra myndighedernes side, er, når børnene udviser en adfærd, som på længere sigt kan bidrage til sædernes og samfundets forfald. Børnelovens § 2 fastslår fx, at:

"For oftere gentagen Skulken, fortsat betydelig Dovenskab, som er Barnet tilregnelig, eller meget slet Opførsel i Skolen kunne skolepligtige Børn, naar Advarsler have vist sig frugtesløse, i en Tid af indtil 6 Maaneder anbringes udenfor Hjemmet, særlig i en Tvangsskole (Internat)".

▶*Børneloven fra 1905 – her i en udgave fra 1916. Kilde: Hjørring Kommunearkiv.*

LOV
(Nr. 72)
om
Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer.
Stadfæstet af H. M. Kong Christian d. IX. den 14. April 1905.

Med Tilføjelse af de af Ministeriet til Lovens Forstaaelse afgivne Skrivelser og Resolutioner samt Fortegnelse over de statsanerkendte Opdragelsesanstalter og Børnehjem ved Godsforvalter Paludan-Müller samt et alfabetisk Register af Chr. Weiss.

Pris: 75 Øre

KØBENHAVN

I værgerådets mødereferat fra d. 9. juli 1909 ser vi, at loven på dette punkt bliver fulgt i Hjørring, og at udeblivelse fra skolen kan medføre i hvert fald en frivillig fjernelse fra hjemmet:

"Drengen skulker og skulker. Kredsforstanderen Hr. Direktør Ginge, der efter Anmodning fra Formanden strax har henvendt sig til Drengens Forældre oplyser at Forældrene efter hans Raad har søgt en Kondition for Drengen paa Landet".

Allerede i begyndelsen af 1900-tallet er der fortalere for en børneopdragelse baseret på forebyggelse frem for afstraffelse. I diskussionen, der finder sted ved Børnelovens første behandling i Rigsdagen, fremgår det således, at loven *"mere tager Sigte paa Opdragelse end Straf"*. Som nævnt afskaffes revselsesretten først i 1997, og gennem hele 1900-tallet har mange børn lagt krop til forskellige grader af straf – både fysisk og psykisk.

I det nye årtusinde accepterer myndighederne ikke fysisk afstraffelse af børn. Bag hjemmets fire vægge udsættes børn imidlertid stadig indimellem for den. Afstraffelse kan også tage form af psykisk vold, og i dag ved vi, at denne kan være mindst lige så skadelig som datidens ørefigener, der dog heldigvis er blevet færre af. Siden Hjørringenserne i 1700-tallet satte børn i gabestokken og piskede dem med ris, har synet på børn og straf undergået et paradigmeskifte. Hvor lovgivningen for ikke så længe siden kom med anvisninger til, hvilke fysiske afstraffelsesmetoder der egnede sig til børn for at gøre dem til bedre mennesker, er disse metoder i dag strafbare, og hvor ondt skulle fordrives med ondt, er der i dag en udbredt opfattelse af, at enhver form for vold blot avler mere vold. ■

HJÆLP OS MED AT LAVE BEDRE UDSTILLINGER

– FOR KUN 200 KR!

En af **Vendsyssel Historiske Museums** spidskompetencer er at lave flotte, engagerende og lærerige udstillinger til børn og voksne for forholdsvis små penge. Det er en dyd for museets ansatte at få lidt til at række langt, og virkeligheden er, at vi ikke har de samme udstillingsbudgetter, som de store museer har. Heldigvis har vi en kreativ medarbejderstab, der år efter år har skabt store og imponerende udstillinger for små penge til begejstring for rigtig mange.

Men nogle gange må man også bare erkende, at flere penge giver flere muligheder.

Derfor har museet oprettet en **GAVEFOND**, hvor venner af museet kan donere en pengegave direkte til museet. Pengene sikrer, at vi kan opretholde vores høje aktivitetsniveau og har en grundkapital at trække på til fremtidige udstillinger og aktiviteter.

Økonomien i gavefonden er **tofoldig**: Hvis flere end 101 personer hvert år donerer til gavefonden, får vi, ud over de donerede penge, også mulighed for at opnå statens momskompensationsordning, der gør, at vi kan få refunderet mere af den moms, vi normalt betaler. Alt sammen noget, der styrker museets evne til at skabe nye, spændende udstillinger og aktiviteter fremover.

Den økonomiske gave, man giver til museets gavefond, er på **blot 200 kr.**, og den er fradragsberettiget.

HVIS DU HAR LYST TIL AT STØTTE museets fremtidige udstillingsarbejde, kan du gøre det på to måder: Du kan betale de 200 kr. via **Mobilpay** på nummeret 874321, eller via **bankoverførsel** (reg.nr. 7370, kontonummer 2630952). Det er vigtigt, at du 'mærker' indbetalingen med "**Gavefond**" og oplyser navn og CPR-nummer, hvis du ønsker fradrag.

LÆS MERE om **GAVEFONDEN** og momskompensationsordningen på vhm.dk/gavefond, eller kontakt museets administration på tlf. 96 24 10 50

Anne Dorthe Holm
Museumsdirektør, Vendsyssel Historiske Museum

Tag på opdagelse i Museumshaven

Af Lea Louise Bay Jepsen
stud. mag.

▲I 1928 sender Holger Friis en ansøgning om tilladelse til at sammenlægge arealerne bag museet med den hensigt at anlægge en museumshave. I ansøgning vedlægges denne tegnede plan over det nye haveareal. Planen er udformet af Hjørringenseren arkitekt Jens Jacobsen. Som det ses på tegningerne, var den oprindelige plan, at Sindal Gl. Præstegård skulle vende med gavlen ud mod resten af museumshaven, men dette ønskede Hjørring Byråd ændret i forbindelse med godkendelse af ansøgningen om anlæggelsen af Museumshaven.

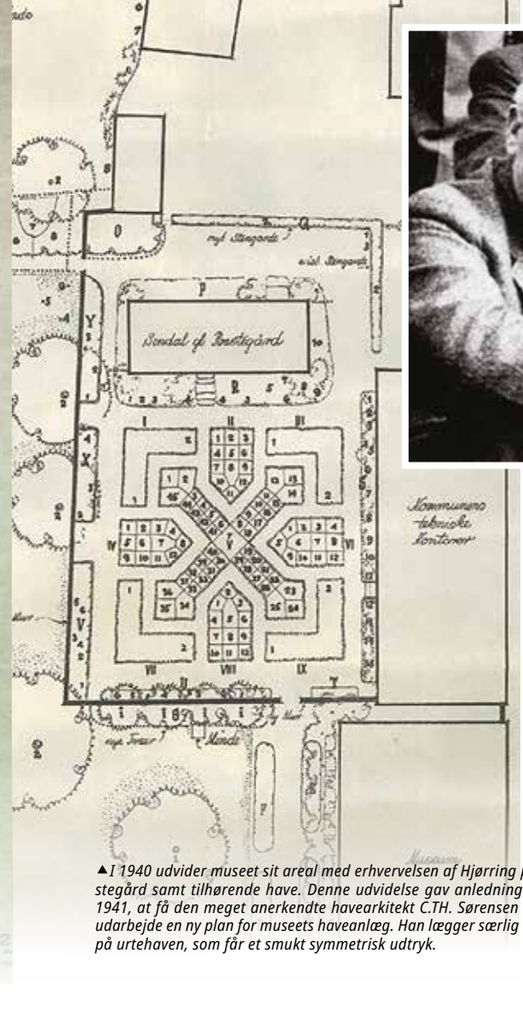

▲I 1940 udvider museet sit areal med erhvervelsen af Hjørring provstegård samt tilhørende have. Denne udvidelse gav anledning til, i 1941, at få den meget anerkendte havearkitekt C.TH. Sørensen til at udarbejde en ny plan for museets haveanlæg. Han lægger særlig vægt på urtehaven, som får et smukt symmetrisk udtryk.

►Holger Friis ønskede med det nye haveanlæg at invitere borgerne i Hjørring indenfor i det, han mente havde potentiale til "... at blive en Attraktion for Byen" og "med sin Skønhed og Interesse [at] blive et meget besøgt Sted..." som han formulerer sig i ansøgningen til kommunen.

◄ Landskabsarkitekt Carl Theodor Marius Sørensen (24. juli 1893 - 12. september 1979). Uddannet gartner og indført i havearkitektur gennem forskellige tegnestuer, hvor han arbejdede. Startede sin egen tegnestue i 1920'erne og er kendt for haver og anlæg som Århus Universitetspark, De runde Haver i Nærum, Egeskov urtehave og De Geometriske Haver i Herning.

At Holger Friis var en visionær mand, kan næppe komme bag på mange hjørringensere. Der er fortalt mange historier om Friis'ernes virke på Vendsyssel Historiske Museum, men én historie har alligevel fået lov at blive i skuffen. Men nu er det vist tid til, at den bliver fortalt.

Haven, der forbinder museets mange udstillingslokaler, har ikke altid været der. Den er tænkt og ønsket af Holger Friis, som en smuk udvidelse af museets område. I 1928 gik Holger Friis med tanker om at skabe en have – en have, der skulle fungere som en folkepark for borgerne i Hjørring. Der skulle laves et græsareal med træer, og som en lille perle skulle der anlægges en urtehave – der jo passende kunne ligge sammen med Sindal Gl. Præstegård, som museet nyligt havde erhvervet en del af, og som året efter skulle flyttes sten for sten til museet. Holger Friis gik ikke alene med sine planer, og flere personer blev inddraget i ideen således, at der kunne udarbejdes en plan over haven. Fra museets side ønskede man at sammenlægge de to gamle skolegårde, som er en del af museets udeareal.

Den 18. oktober 1928 blev ansøgningen om tilladelse til sammenlægningen af skolegårdene og et ønske om tilskud til dette sendt til Hjørring Byråd. Byrådet godkendte forslaget om etablering af haven og ydede et pænt økonomisk tilskud til projektet. Den oprindelige plan over haven og valget af planter var blevet udarbejdet af kommunegartner Nielsen og apoteker Aksel Nielsen Egestad. I 1941 fik den banebrydende landskabsarkitekt C.TH. Sørensen til opgave at tegne en samlet plan over museumshaven, og der blev bl.a. lavet en kantning af bedene i buksbom. Siden 1941 er der ikke meget, der har ændret sig. For museets gæster er det mest synlige nok den buksbomdød, der ramte haven i 2012. Herefter blev kanterne af bedene skiftet ud med sten.

I 2022 er Museumshaven på Vendsyssel Historiske Museum blevet udpeget som "betydningsfuld have" af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur. Denne ærefulde titel har givet anledning til at puste nyt liv i Museumshaven, særligt urtehaven har været i fokus. I forbindelse med overrækkelsen af titlen som "betydningsfuld have" blev dørene til Sindal Gl. Præstegaard som en del af projektet slået op til en ny udstilling om urtehaven.

Det har længe været et ønske fra museets side at udvide udstillingspladsen med flere spændende udstillinger. Præstegården er tidligere blevet brugt i forbindelse med arrangementer som julemarked og kunsthåndværkermarked samt særudstillinger, men den smukke bygning i den lille urtehave fortjente en mere fremtrædende rolle i museumshaven. Udstillingen er skabt ud fra en tanke om at lade de besøgende gå på opdagelse i haven uanset vejr og årstid.

Det store lokale i præstegården danner nu ramme om et madpakkerum, som både skal invitere besøgende til at nyde medbragt mad og fungere som en forøgelse af cafeens siddepladser.

Nye og spændende tekster om udvalgte planter fra haven fortæller om, hvordan vi før i tiden var afhængige af planterne for at finde lindring for sygdomme, som vi i dag ikke anser som noget, man ikke kan afhjælpe med en tur på apoteket.

Udstillingen forsøger på flere områder at lege med den sanselighed, der kendetegner en have. Når man arbejder med en genstand, der er så foranderlig som en have, der skifter efter årstider, bliver den fornemmeste opgave at give besøgende på alle tidspunkter af året et lille glimt af haven, når den er i fuldt flor.

Der er igennem udstillingen blevet arbejdet meget med sanselighed. Derfor afspilles en video i et lille rum i præstegården, og denne visuelle gennemgang af havens udtryk i løbet af et år skal bidrage til at stimulere høre- og synssansen.

I en del af udstillingen er der sat særligt fokus på børnene. Der har været et stort ønske om at skabe mere formidling til børn på museet, og også her er sanselighed en vigtig faktor. Som en del af børnerummet bliver lugtesansen derfor aktiveret gennem duftprøver af udvalgte planter.

Alle disse sanseindtryk skal bidrage til at efterlade de besøgende med en forståelse af, hvordan haven er, når den er smukkest om sommeren.

Det er ikke kun inde i præstegården, at det er muligt at blive klogere på havens planter. Der er blevet arbejdet hårdt på at få urtehaven bragt smukt i stand, og som en del af dette er alle skilte i haven skiftet ud og erstattet af skilte med mere information om planterne. Der er trykt en QR-kode på hvert af skiltene, som giver adgang til en kort informationstekst og et billede.

Udstillingen har i sin helhed til formål at stimulere sanserne og vække interessen for værdien af planterne ikke blot i fortiden, men også den betydning, en del af disse planter har for vort liv i dag. ■

Urtehaveprojektet

Udstillingen er udarbejdet som en del af et praktikforløb. Lea Louise Bay Jepsen har som studerende på kandidatuddannelsen i kulturarvsformidling på Aalborg Universitet været i praktik på Vendsyssel Historiske Museum. Lea har igennem tiden på museet haft mulighed for at arbejde med udvikling og opsætning af udstillinger, og resultatet er udstillingen i Sindal Gl. Præstegård. Praktiksamarbejdet mellem universitetet og kulturinstitutionerne er en vigtig del af kandidatuddannelsen Kulturarvsformidling. Det er her, de studerende anvender deres faglighed og får mulighed for at stifte bekendtskab med det arbejdsliv, der venter dem efter specialet.

KATRINE alias Birgitte Linnemann, Amtmandstoften 1, datter af Harald V. Linnemann, amtmand:
"Jeg var jo den rigeste, så jeg skulle opføre mig pænt, det kunne jeg ikke lide. Det var sjovt, men det bedste var at skrive med blæk, 100% det var bare sjovt."

En dag i Tipoldemors skole

Hvordan er det at tilbringe fire timer som et barn, der levede i år 1900? Vi har spurgt 6. klasse fra Astrup Sønderskov Friskole om deres oplevelser den dag, de deltog i skoletjenestens forløb *Tipoldemors skole.*

af Lone Venderby
skoletjenesten

Carl Hansen
fotograf

Lektien den sidste uge har bestået i at læse om et barn, der boede i Hjørring i år 1900, og lære den rolle, der skal spilles, når klokken ringer ind i tipoldemors skole. 8. september 2021 står 16 forventningsfulde børn klar til at hoppe i kostumerne anno 1900 og indtage både by og skolestue. Efter en hurtig omklædning går vi en tur i byen, hvor alle fortæller om sig selv, når vi passerer deres "hjem", og det er tydeligt, at der er blevet øvet flittigt. I enden af Jernbanegade fortæller Kirstine Lunds døtre om deres mor, som var fotograf, og da vi når til Søndergade, kommer Knuth Becker på banen og fortæller om, at han er søn af en detailhandler og har så livlig en fantasi, at det kan være svært at holde sig til sandheden.

Tilbage på museet begynder skoledagen på mellemste klassetrin med morgensang og blækskrivning. Ingen taler uden at spørge om lov, og man rejser sig selvfølgelig op, hvis man får ordet. I frikvarteret bliver der gået på stylter og spist fedtemadder – for dem der tør. Som dagen skrider frem, træder rollerne mere i karakter. Ella Lund falder i søvn undervejs, da hun ofte er træt, og klassens balademager, Knuth Becker, begynder at kaste med papirsflyvere og må en tur i skammekrogen. Dagen afsluttes med mundtlig matematik og historie. Herefter bliver børnene igen til Magnus, Ida og Maja, og turen går hjem til Astrup. ■

MAGNUS alias Mads Nielsen, fattiggården Overgade 7, søn af fattiglem Anna Thomine Christensen:
"Jeg hed Mads og boede på fattiggården, og var meget fattig. Jeg havde nogle søskende som hed Ane og Hans. Dem der var de fattigste skulle sidde helt bagerst i klassen. Vi skulle øve noget vi skulle sige og gå rundt i Hjørring gågade og sige noget om, hvor vi boede og sige noget om os selv foran alle andre og det var lidt mærkeligt, men det gik. Der var nogle mennesker, der tog nogle billeder og videoer af os. Dem der ville, fik lov til at smage fedtemadder, og vi fik også lov til at skrive med blæk pen, og ellers var det bare en virkelig fed oplevelse og spændende at vide alle de ting, man gjorde dengang, som man ikke gør nu."

EMILIE alias Ella Lund, Jernbanegade 22, datter af fotograf Kirstine Lund:
"Vi skulle ind i et lille bitte klasselokale og sidde ved nogle små træborde, og vi sad meget tæt. Vi skulle prøve at skrive med blæk, og vi skulle også skrive på en tavle med en griffel, og det var en mega irriterende lyd, men det var også sjovt at prøve. Jeg (Ella Lund) synes at timerne var kedelige, så jeg skulle falde i søvn nogle gange og så skulle lærerinden komme og vække mig og det var mega sjovt."

IDA alias Louise Friis, Jernbanegade 25, datter af tandlæge J.J. Lønborg Friis:
"Det var mega mega sjovt at prøve at være med for en dag, nok en af de bedste oplevelser nogensinde vil gerne prøve det igen! Mega fede kostumer, men måske ikke lige min smag i tøj haha."

MAJA alias Magda Marie Thomsen, Fiskebakken 3, datter af arbejdsmand Thomas Thomsen:
"Der var kun en ting, jeg synes der var lidt irriterende, og det var da vi skulle skrive med den der pind på tavlen, det larmede lidt og man fik kuldegysninger. Det var også sjovt, da vi havde frikvarter for der gik vi på stylter. Jeg var en af de fattige, jeg hed Magda Marie Thomsen. De kjoler, vi (pigerne) skulle have på, kløede lidt, men jeg synes faktisk at det tøj, jeg skulle have på var ret så flot. Hvis jeg skulle give den stjerner fra 1-10 ville jeg give det en 7/10 :)."

▲*De russiske soldater i tysk uniform var kendetegnet ved POA-mærket på højre uniformsærme. Mærket lagde Plantør Raun Pedersen mærke til hos de tre soldater, der mødte op hos ham og forlangte sprit, men i stedet endte med at gå afsted med et par ski. Soldaten på billedet er ikke forbundet med urolighederne i Hirtshals. Han var under krigen udstationeret i Hjørring. Fotograf: Frantz Christensen. Kilde: Historisk Arkiv, Hjørring.*

af Chrestina Dahl
museumsinspektør

En henrettelse i Hirtshals februar '45

Da dødsstraffen blev afskaffet i Danmark i 1930, var det længe siden, at den sidste henrettelse havde fundet sted. Det var tilbage i november 1892, hvor den 29-årige Jens Nielsen blev halshugget i Horsens Statsfængsel. Efter befrielsen i maj 1945 blev dødsstraffen dog midlertidigt genindført i forbindelse med retsopgøret, men det betyder ikke, at der ikke fandt henrettelser sted på dansk jord i den mellemliggende periode fra 1930 til maj 1945. I Hirtshals skete det f.eks. den 19. februar 1945, og det endda uden at den henrettede – en ung russisk soldat i tysk uniform – kom for en egentlig domstol.

Gennem de første år af den tyske besættelse af Danmark var der et forholdsvist fredeligt forhold mellem de lokale i Hirtshals og de udstationerede tyske soldater. På trods af flere sammenstød mellem danskere og tyskere og de mange forskellige besværligheder, som besættelsen af landet medførte, så skulle hverdagen hænge sammen, og eftersom de tyske soldater var så talstærkt til stede i byen, var kontakt med soldaterne svær at undgå. I erindringerne fra flere lokale borgere i Hirtshals beskrives det, hvordan de fleste tyskere gennem de første krigsår var gode nok. De beskrives som samarbejdsvillige og venlige. Den tyske Standortälteste beskrev da også i stemningsrapporten fra Hirtshals i juni 1942, hvordan forholdet var godt mellem de tyske tropper og de lokale myndigheder, herunder politiet, og selvom han betegnede civilbefolkningens indstilling og stemning over for de tyske tropper som tilbageholdende, så mente han, at det skyldtes sprogbarrierer og lokalbefolkningens gemyt og således ikke en generel, fjendtlig holdning over for besættelsesmagten.

I de lokales erindringer er det dog tydeligt, at stemningen gradvist blev mere anspændt over for besættelsesmagten. Det skete især som følge af, at tyskernes greb om Danmark gradvist blev strammet fra omkring midt i besættelsen, og særligt tydelige blev spændingerne i forbindelse med Augustoprøret i 1943, og da det danske politi den 19. september 1944 blev sat ud af funktion. Herefter blev kommunale vagtværn uden politimyndighed i stedet oprettet til at holde ro og orden.

Sideløbende hermed blev de udstationerede tyske tropper i Hirtshals med tiden udskiftet med personel af ringere og mere tvivlsom karakter. Specielt da mandskabet fra 416. infanteridivision blev skiftet ud med Regiment 714 – Russisches Grenadier Regiment, mærkedes en ændring i kvaliteten af tropperne. Denne enhed bestod fortrinsvis af tidligere sovjetiske krigsfanger, som lod sig rekruttere til at gøre tjeneste i tysk uniform for at slippe væk fra de dårlige forhold i de tyske krigsfangelejre. Egentlig stolede tyskerne ikke på disse soldaters loyalitet, og samtidig blev de racemæssigt set som underlegne, hvorfor de ikke blev behandlet pænt og fortrinsvist fungerede under tyske officerer. Det siger en del om, at tyskerne i slutningen af krigen var desperate for at skaffe tropper nok i den sidste del af krigen.

De russiske soldater blev i Hirtshals kendt som nogle af de værste af de udstationerede soldater i byen, og her blev sprogbarriererne for alvor en udfordring. Russerne kunne ikke tale tysk, men kun russisk, så de var svære at kommunikere med. Samtidig var disse soldater som oftest meget unge, og flere af dem var drikfældige og skaffede spiritus gennem indbrud, tyveri og chikane over for de lokale borgere.

Fra begyndelsen af 1945 findes der flere dokumenter, der fortæller om episoder, hvor russiske soldater var ude efter alkohol og i den forbindelse chikanerede civilbefolkningen på Hirtshalsegnen. Den første episode fremgår af en rapport fra Tornby Kommunes Vagtværn, hvor det står anført, at plantør Raun Pedersen sent om aftenen søndag den 28. januar havde haft besøg af tre militærpersoner, der forlangte sprit, men da de ikke kunne få, hvad de kom efter, fik den ene af dem øje på et par ski i gangen, som han ville have med i stedet. Da Raun Pedersen også nægtede soldaten at få dem med, trak soldaten sin pistol og truede sig til at få skiene med. Da soldaten med sine ledsagere gik fra stedet, sigtede han mod en snedrive, og et skud gik af. Siden så Raun Pedersen ikke noget til soldaterne. Han kunne yderligere fortælle, at soldaterne bar mærket POA på skulderen, hvilket vidnede om, at der var tale om russiske soldater i tysk uniform.

▲*Tømrer Hjalmar Pedersen, der indgik en samarbejdsaftale med den tyske havnekaptajn og senere overværede henrettelsen af den unge russiske soldat, var under besættelsen næstformand for sognerådet. Sognerådsformand Niels Larsen var dog syg gennem det meste af besættelsestiden, hvorfor Hjalmar Pedersen var fungerende sognerådsformand, og i kraft heraf skulle han bl.a. føre tilsyn med vagtværnet i Hirtshals, da det sorterede under sognerådet. På fotografiet ses han i sognerådet 1937-1943 siddende som nr. seks fra venstre. Foto: Historisk Arkiv, Hjørring.*

▲*Ægteparret Karl og Karla Dahl, der på tragisk vis mistede livet, efter at russiske soldater var trængt ind i deres hjem i Øster Horne den 7. februar 1945. De efterlod sig en datter på tre år, der sidenhen voksede op hos sine bedsteforældre i Vidstrup. Kilde: Historiske Arkiv, Hjørring.*

Samme aften havde Lars Nielsen fra Nørre Tornby haft indbrud mellem kl. 20 og 23, og uden for sin bolig kunne han se tydelige spor af både ski og sømbeslåede støvler, hvorfor indbruddet blev kædet sammen med begivenhederne hos plantør Raun Pedersen. Lars Nielsen havde bl.a. fået stjålet et par skistøvler, en pibe, en pakke tobak, en flaske barbersprit, sigtebrød og glycerin. Det ses ikke af rapporten, at de tre russere skulle være fundet og stillet til regnskab for deres forbrydelse.

I kilderne kædes de tre russeres tur rundt i Tornby sammen med en tragisk episode, der fandt sted i Øster Horne den 7. februar. Ifølge en rapport fra vagtlederen i Hirtshals ankom tre russiske soldater tidligt om aftenen til Karl og Karla Dahls husmandssted, og den ene af soldaterne trængte ind i huset og forlangte at få udleveret spiritus. Da familien ikke havde spiritus i huset, begyndte soldaten at gennemrode skufferne i en kommode. Konen i huset trådte frem for at stoppe soldaten, hvorefter han skød hende. Da hendes mand ville komme hende til undsætning, skød soldaten også ham i brystet, hvorefter han sank sammen over sin hustru. Manden var død på stedet. Herefter forlod de tre russiske soldater huset.

Efter en halv times tid vågnede hustruen op og tog deres treårige datter, som havde ligget i soveværelset, på armen, og bevægede sig over til naboen, Martin Christiansen, der boede et par hundrede meter væk. Herfra blev der slået alarm til læge Hørlyck og vagtlederen i Hirtshals, der hurtigt ankom til gerningsstedet. Karla Dahl blev herefter kørt til Hjørring Centralsygehus, hvor hun senere døde af en tilstødt lungebetændelse den 22. februar 1945.

Vagtlederen informerede straks den fungerende sognerådsformand, Hjalmar Pedersen, om situationen, og den tyske havnekaptajn fik herefter besked. Havnekaptajnen sad sammen med Hjalmar Pedersen indtil klokken 4 om morgenen og ringede rundt til de forlægninger med russiske soldater, der var omkring Hirtshals, for at få identificeret gerningsmændene. Mange soldater havde dog passeret ud og ind fra de forskellige forlægninger siden først på aftenen, så det lykkedes ikke at finde gerningsmændene.

Lokalbefolkningen var oprørt over russernes voldsomme ture rundt i området efter spiritus og nu endda med et dobbeltmord til følge. Den tyske havnekaptajn vidste med det samme, at denne situation var uholdbar, og derfor lavede han samme nat en aftale med Hjalmar Pedersen om, at hvis der igen opstod en situation, hvor civilbefolkningen led overlast pga. tyske soldater, så skulle Hjalmar Pedersen eller vagtværnet i Hirtshals straks kontakte havnekaptajnen. Så skulle han sørge for, at der blev taget affære, således at de skyldige soldater så vidt muligt kunne anholdes. Hjalmar Pedersen var spændt på, om aftalen ville blive overholdt, men da dagen oprandt, hvor aftalen skulle stå sin prøve, holdt havnekaptajnen sit ord.

Den 18. februar 1945 turnerede to russere sidst på eftermiddagen igen rundt i Horne og forlangte sprit af de lokale, og til sidst begik de indbrud gennem køkkenvinduet til lejligheden og butikken ved Horne Brugsforening. Her stjal de en dug, et håndklæde, to skjorter, en flaske mahognibejdse samt et forgyldt halssmykke. Da Hjalmar Pedersen fra sognevagten i Horne fik besked om, hvad der foregik, henvendte han sig straks til havnekaptajnen, hvorefter to infanterister kørte med Hjalmar Pedersen og vagtmand Harry Bach til Horne for at arrestere de to russere. Den ene gerningsmand fandt de snart. Han var blevet indkredset af flere mandlige elever fra Horne Højskole, der holdt øje med ham i nærheden af mejeriet. Han slingrede afsted, men blev taget med i vognen, hvorefter de kørte til brugsforeningen og synede gerningsstedet. Samtidig blev russeren visiteret, og det viste sig, at han var i besiddelse af de stjålne ting. Efterfølgende blev den anden russiske soldat anholdt, og begge blev bragt til infanterilejren.

Dagen efter blev Hjalmar Pedersen ringet op og bedt om at møde i infanterilejren sammen med vagtleder Elbert Hansen. Efter omkring en times ventetid ankom en tysk oberst, der kunne tale russisk. Obersten afhørte først Hjalmar Pedersen og en af de to infanterister, som havde deltaget i anholdelsen. Herefter blev den første af de to russiske soldater ført ind i lokalet. Hans militære distinktioner blev til at begynde med revet af ham, og afhøringen startede. Hjalmar Pedersen fortalte i et interview foretaget i 1970, at han ikke forstod noget af det, der blev sagt, da forhøret foregik på russisk. Han havde under forhøret ondt af den unge soldat, som lignede en stor dreng, for han så lille, underernæret og ynkelig ud. Efter nogen tid blev der lagt en pistol fra oberstens kappelomme på skrivebordet, og Hjalmar Pedersen følte pludselig et stort ubehag; "jeg vil indrømme, at det begyndte at banke lidt i de indvortes dele, for når en pistol skal med ind i diskussionen, så er man ikke ret godt tilpas – det er noget, der siger sig selv", udtalte han. Gerningsmanden blev til sidst beordret til at vende sig om med næsen mod væggen, og obersten henrettede den grædende soldat med et skud i nakken. Hjalmar Pedersen rejste sig og var målløs over den voldsomme og koldblodige måde, som situationen havde udviklet sig på, og nu kom to soldater ind med en spand vand og slæbte den henrettede soldat ud i benene som en død gris, inden de vaskede gulvet.

Herefter blev den anden russiske soldat kaldt ind til forhør, og også han blev frataget sine militære distinktioner og degraderet til ingenting. Hjalmar Pedersen overværede også det næste forhør, men da dødsdommen skulle fuldbyrdes, protesterede Hjalmar Pedersen over behandlingen af disse russere, og han gjorde klart, at han ikke ville overvære eksekveringen af dommen. Obersten beordrede herefter den russiske soldat til at forlade lokalet, hvilket han gjorde på rolig, militær vis. Hjalmar Pedersen beretter i et interview om, hvordan han var meget forundret over, at den anden russer kom roligt ind i lokalet og stod som en statue, mens han blev degraderet og forhørt. Der var ikke en trækning i hans ansigt, til trods for at han lige havde set den første soldat blive trukket død ud inde fra lokalet, og han måtte jo derfor forvente samme behandling.

Hjalmar Pedersen gik rystet fra forhørslokalet og håbede på, at han havde reddet soldatens liv. Ifølge en rapport fra det illegale efterretningsarbejde i Danmark blev den anden russer næste morgen hevet frem, kun iført et par benklæder, og skudt af fem mand foran de øvrige soldater.

Således fik besættelsesmagten i Hirtshals givet et eksempel på, hvorledes der blev holdt orden i tropperne med hårde straffe, og inden Hjalmar Pedersen forlod infanterilejren mandag den 19. februar, bad man ham da også, om han ikke nok ville sige til byens befolkning, at tyskerne gjorde alt, hvad de kunne, for at holde ro og orden og ikke genere civilbefolkningen. Hjalmar Pedersen havde heller ikke nogen erindring om, at der skulle være sket lignende forbrydelser sidenhen frem til befrielsen godt to måneder senere. ■

Vil du vide mere om, hvordan det var for civilbefolkningen ved kysten i Nordjylland at leve sammen med de talstærke tyske tropper under besættelsen, så kan du med fordel læse Jens Andersens kapitel "*Livet i skyggen af Atlantvolden – civilsamfund og Værnemagt*" i bind II af det store tobindsværk "**Atlantvolden i Nordjylland**". Den sælges på Vendsyssel Historiske Museums afdeling i Hjørring, på Hirtshals Museum og i fyrmesterboligen ved Bunkermuseet Hirtshals til 499 kr.

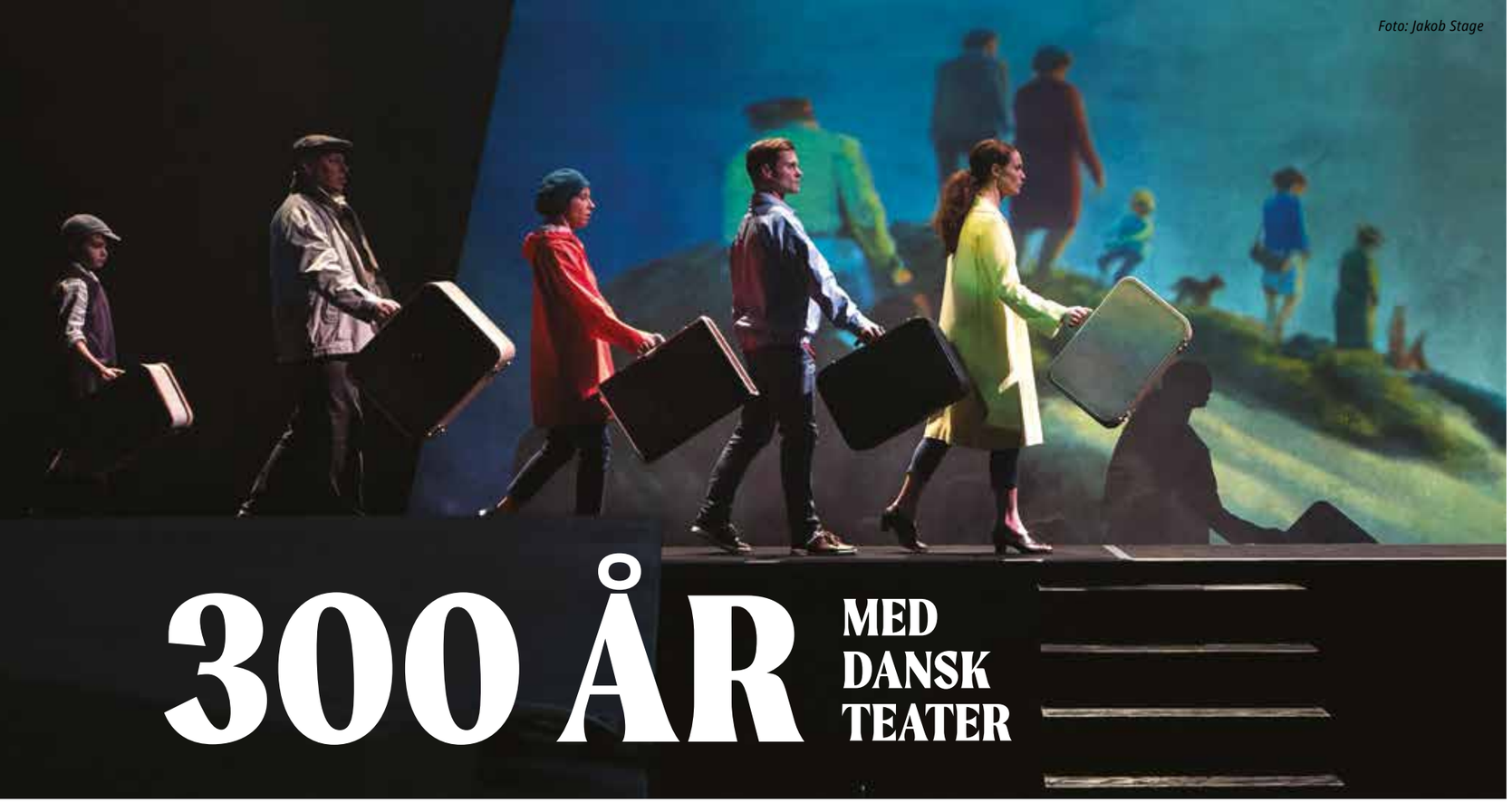

Foto: Jakob Stage

300 ÅR MED DANSK TEATER

DRAMATIKKENS FESTIVAL·2022

af Ditte Bladt-Hansen
Dramaturg på Vendsyssel Teater

I år er det præcis 300 år siden, at der for første gang offentligt blev udvekslet replikker på dansk på en teaterscene. Det skete på et københavnsk teater i Lille Grønnegade, der slog dørene op den 23. september 1722 med premiere på Molières komedie 'Gnieren' i en dansk oversættelse. Allerede to dage efter fulgte den dansk-norske dramatiker Ludvig Holberg (1684-1754) trop med sin debutpremiere på forestillingen 'Den politiske kandestøber'. Holberg blev straks tæt knyttet til teatret. Sideløbende med sit professorat på Københavns Universitet blev han beskæftiget som husdramatiker fra teatrets åbning og frem til lukningen i 1728. I løbet af de fem år, som teatret eksisterede, producerede han på rekordtid 27 komedier, som alle blev opført for fulde sale.

En del af forklaringen på Holbergs produktive skriveri ligger formentlig i, at teatret dengang havde et enormt behov for konstant fornyelse. Dengang kunne de enkelte stykker ikke spilles mere end et par gange, før der måtte nye stykker til. Det særlige ved Holberg var, at han skrev sine værker på et tidspunkt, hvor ingen brugte dansk som skriftsprog. Al undervisning på universiteterne foregik på latin, og ved hoffet talte man enten tysk eller fransk. Det betød, at en stor del af befolkningen var afskåret fra at tage del i samfundsudviklingen, fordi de ikke kunne forstå eller læse andet end dansk. Det mente Holberg var en umyndiggørelse af borgerne. Derfor skrev han de fleste af sine værker på dansk. På den måde blev han frontløber for indførelsen af en dansksproget litteratur, der oplyste alle uanset stand og gav befolkningen mulighed for at forholde sig til samfundets udfordringer. Holbergs tilgang brød med normerne, og det skinnede igennem i hele hans forfatterskab, hvor han repræsenterede nogle af de tidligste tanker, der senere var med til at forme oplysningstiden. Det kom blandt andet til udtryk i hans syn på ligestilling. Helt grundlæggende mente Holberg, at kvinder var udstyret med de samme evner som mænd. I størstedelen af sine komedier understregede han sine feministiske holdninger (før ordet feminisme overhovedet blev anvendt), gennem stærke, markante kvindeskikkelser, som publikum havde svært ved at glemme efterfølgende. Han bestræbte sig på at gøre op med indgroede vaneforestillinger. Han skrev til folket på godt og ondt. Han lagde ikke fingrene imellem, når han gjorde grin med overklassen. Selvom han var en stor humorist, skrev han bestemt ikke kun for at underholde. Hans værker skulle også rumme en grad af læring, der ville få folk til at se tingene i nye perspektiver og forhåbentlig handle på det. Derfor var det også væsentligt for ham, at hans historier og karakterer tog udgangspunkt i den samfundsmæssige kontekst, som han selv var en del af. Publikum skulle genkende sig selv i miljøet og sammenligne karaktererne på scenen med sig selv eller folk, de passerede på gaden.

Ludvig Holberg fik sat røre i samfundet. Hans indflydelse gjorde teatret til centrum for en offentlig debat, der oplyste folk om samfundets indretning. Han var med til at gøre scenekunsten til en selvstændig, national kunstart, der blev tilgængelig for et bredere og mindre socialt opdelt publikum, og det kan vi i dag takke ham for. Holberg var ophavsmand til, at teatret og scenekunsten bredte sig ud i det danske land. Han var med til at så frøene til det teater, som vi kender i dag, og som gennem århundreder har placeret dansk teater som en væsentlig del af udviklingen af dansk kulturliv, samfund, sprog og identitet. De utallige fortællinger og scenekunstens mange udtryksformer har gennem generationer været med

Ilbro Tømrer- og Maskinsnedkeri

Vi varetager opgaver indenfor renovering, nybyggeri, forsikringsskader, samt restaurering af bjælkehuse og bindingsværk.

- Hovedentrepriser
- Totalentrepriser
- Restaurering eller fornyelse af bindingsværk
- Restaurering af vinduer
- Fremstilling og montering af forsatsvinduer
- Specialfremstillede porte, døre og vinduer og meget mere.

Tlf. 98 96 30 16 Mobil 40 27 02 05

byg garanti www.byggaranti.dk

HJØRRING LÅSESERVICE
LÅSESMEDEN
TLF. 98 90 01 00

Låsesmed
Mogens Høst
Mobil 20 41 41 31

Østergade 51
9800 Hjørring
kontakt@hjoerring-laaseservice.dk

Ruko

www.hjoerring-laaseservice.dk

Intertek

Foto: Tao Lytzen

BYVANDRING : TEATERLIV

I anledning af 300-års jubilæet for teater i Danmark arrangerer Vendsyssel Historiske Museum i samarbejde med Hjørring Teater og Vendsyssel Teater **byvandring med fokus på teaterliv** i Hjørring gennem tiden tirsdag den **11.oktober** og lørdag den **15. oktober**. Hold øje med dagspressen for nærmere informationer.

til at udvikle Danmark fra et enevældigt feudalsamfund til et demokratisk samfund med engagerede, oplyste borgere.

Fejringen af 300-året for dansk teater vil således markere den enestående betydning, som teatret har og har haft for det samfund, vi lever i, med alle dets sociale, demokratiske og politiske udfordringer. Det er derfor ikke blot en hyldest til Ludvig Holberg, men til hele den bevægelse, der udsprang den 23. september 1722.

LANDSDÆKKENDE OG LOKAL FEJRING

Den landsdækkende fejring bliver for alvor skudt i gang den 23. september 2022. Men allerede nu kan man opleve en øget grad af aktivitet rundt om i landet, der har fokus på 300-året. Initiativet er iværksat af foreningen Dansk Teater 300 år, der gennem fem år har arbejdet frem mod jubilæumsdagen og engageret både professionelle teatre, ballet, opera og amatørteatre såvel som kulturinstitutioner, kommuner, biblioteker, uddannelsesinstitutioner, tv-branchen m.m. Med andre ord bliver der skabt en markant og national opmærksomhed med alt fra teaterforestillinger, installationer, foredrag, udstillinger, podcasts og meget mere, som landet over giver publikum mulighed for at opleve og interagere med den mangfoldige danske, levende scenekunst. I Hjørring og opland har vi også sat flere initiativer i værk i et stort samarbejde på tværs af kulturinstitutioner, handelstandsforening og uddannelser. De lokale aktiviteter kan primært opleves i løbet af efteråret 2022 og rundes af den 3. december 2022 i anledningen af Ludvig Holbergs 338-års fødselsdag.

De lokale initiativer kommer til at spænde bredt fra litteraturcaféer med fokus på teatrets udvikling i litteraturen, levende teaterparader gennem byen med dans, sang, musik, gøgl og taler til byvandringer rundt i Hjørring med et historisk blik på, hvordan byens teater har set ud gennem tiden. Vendsyssel Historiske Museum, Hjørring Teater og Vendsyssel Teater vil således i et samarbejde sætte fokus på fortællingen gennem ture i efteråret (se kalenderen i magasinet). I forbindelse med fejringen vil der også blive lavet et helt nyt jubilæumskunsttryk af en lokal kunstner. Der vil være et bredt program af teaterforestillinger på både Hjørring Teater, Vendsyssel Teater og Hjørring Sommerspil. Til Open By Night kan man gense tidligere teaterkostumer i butiksvinduerne. Hele programmet for de lokale aktiviteter lanceres i løbet af sommeren 2022.

EN HYLDEST TIL NULEVENDE DRAMATIKERE

På Vendsyssel Teater lader vi os inspirere af Holbergs modige skridt i 1700-tallet og inviterer til en helt ny folkefestival: DRAMATIKKENS FESTIVAL. Vendsyssel Teater har de seneste år haft et særligt fokus på at producere og udvikle ny dansk dramatik med udgangspunkt i både nutidige og fortidige lokale historier. De historier, der omgiver os, er med til at skabe en erindring om den tid, som vi lever i, og den udvikling, vi er i færd med. Samfundsmæssigt og teknologisk set er der sket mere i løbet af de seneste 300 år end i de forudgående 3.000 år. I dag streamer vi hver dag fortællinger i form af film og tv-serier fra stort set hele verden med centraliserede megaproducentvirksomheder (fx Netflix og HBO) som de styrende kræfter bag.

Teatret og Danmark som et lille sprogområde mister langsomt terræn over for multinationale selskaber, som ikke indfanger de lokale og nationale særegne fortællestile, men producerer efter at ramme så bredt som muligt. DRAMATIKKENS FESTIVAL opstår derfor både som en påmindelse om Ludvig Holbergs modige og reformerende tanker om datidens teater og som en hyldest til den tid, vi er en del af lige nu og her. Derfor er festivalen publikums festival. Med skriveworkshops for skoler, oplæsninger, dramatik-banko, forestillinger, oplæg og samtaler med lokale borgere bliver hele teatret forvandlet til et mekka med dramatikken som omdrejningspunktet. For ligesom Ludvig Holberg var i kontakt med sit publikum, faciliterer festivalen nye møder mellem nulevende dramatikere, publikum på tværs af aldersgrupper og naturligvis de tekster, der bliver skrevet til scenen i dag. Festivalen afvikles 21.-24. september 2022. ■

Juli

SOMMERFERIE	Fr 1				Den gl. Køb.butik
	Lø 2				
	Sø 3		Husmandsstedet		
	Ma 4	27			
	Ti 5	Rubjerg Knude Fyr	Sommer i Hirtshals		
	On 6	Smagen af Hirtshals	Husmandsstedet er beboet	Omvis. Bunkermuseet	Den gamle Købmandsbutik
	To 7				
	Fr 8				
	Lø 9				
	Sø 10	Kunsthåndværkermarked		Omvis. Bunkermuseet	
	Ma 11				
	Ti 12	Rubjerg Knude Fyr	Sommer i Hirtshals		
	On 13	Fangst i strandkanten / Smagen af Hirtshals	Husmandsstedet er beboet		Den gamle Købmandsbutik
	To 14				
	Fr 15				
	Lø 16				
	Sø 17			Omvis. Bunkermuseet	
	Ma 18				
	Ti 19		Sommer i Hirtshals		
	On 20	Smagen af Hirtshals	Husmandsstedet er beboet		Den gamle Købmandsbutik
	To 21				
	Fr 22				
	Lø 23				
	Sø 24			Omvis. Bunkermuseet	
	Ma 25				
	Ti 26		Sommer i Hirtshals		
	On 27	Smagen af Hirtshals	Husmandsstedet er beboet		Den gamle Købmandsbutik
	To 28	Besøg Vester Hedegaard			
	Fr 29				
	Lø 30				
	Sø 31				

August

SOMMERFERIE	Ma 1	31	Aktiviteter i bigården		
	Ti 2		Rubjerg Knude Fyr	Husmandsstedet er beboet	
	On 3		Fangst i strandkanten		Omvis. Bunkermuseet
	To 4		Krydderurter og lægeplanter		
	Fr 5				
	Lø 6				Den gamle Købmandsbutik
	Sø 7				
	Ma 8	32	Aktiviteter i bigården		
	Ti 9		Rubjerg Knude Fyr		
	On 10				
	To 11				
	Fr 12				
	Lø 13				
	Sø 14		Høstdag i Mosbjerg		
	Ma 15		Aktiviteter i bigården		
	Ti 16	33			
	On 17				
	To 18				
	Fr 19				
	Lø 20				
	Sø 21				
	Ma 22	34	Aktiviteter i bigården		
	Ti 23		Workshop for slægtsforskere		
	On 24				
	To 25				
	Fr 26				
	Lø 27				
	Sø 28		Håndarbejdscafé		
	Ma 29		Aktiviteter i bigården		
	Ti 30				
	On 31				

September

To 1	35	Bøgsted Hovedgård	Slægtsforskningscafé
Fr 2			
Lø 3		Svampetur i Tolne Skov	
Sø 4		Denim-Workshop for børn og unge	
Ma 5		Aktiviteter i bigården	
Ti 6	36		
On 7			
To 8			
Fr 9			
Lø 10		Gotisk skriftlæsning	
Sø 11		Naturens dag i Naturpark Tolne	
Ma 12			
Ti 13	37	Workshop for slægtsforskere	
On 14			
To 15			
Fr 16			
Lø 17			
Sø 18			
Ma 19			
Ti 20	38		
On 21			
To 22			
Fr 23		Hjørring i 1920'erne	
Lø 24			
Sø 25		Brinkhus	Håndarbejdscafé
Ma 26			
Ti 27	39	Workshop for slægtsforskere	
On 28			
To 29			
Fr 30			

Oktober

EFTERÅRSFERIE	Lø 1			
	Sø 2		Æbledag	
	Ma 3			
	Ti 4	40		
	On 5			
	To 6		Slægtsforskningscafé	
	Fr 7			
	Lø 8		Gotisk skriftlæsning	
	Sø 9			
	Ma 10			
	Ti 11		Byvandring: Teaterliv	Workshop for slægtsforskere
	On 12	41	En arkæologisk odysse	
	To 13			
	Fr 14			
	Lø 15		Byvandring: Teaterliv	
	Sø 16			
	Ma 17			
	Ti 18	42	Bamsedoktoren kommer på besøg	
	On 19		Kartoffeldag	
	To 20		Nat på museet	Omvisning på Bunkermuseet
	Fr 21			Den gamle købmandsbutik
	Lø 22			
	Sø 23			
	Ma 24			
	Ti 25	43		
	On 26		FORREDRAG 1 af 3 : Klitgaard - udgravning på kanten af verden	
	To 27			
	Fr 28			
	Lø 29			
	Sø 30		Håndarbejdscafé	
	Ma 31			

November

Ti 1			
On 2		Kunsten at lave tøgl	
To 3	44	Slægtsforskningscafé	
Fr 4			
Lø 5			
Sø 6			
Ma 7			
Ti 8		Juleblæsken, Hirtshals Museum	Workshop for slægtsforskere
On 9	45	FORREDRAG 2 af 3 : Thomas Bisp og Familien Friis	
To 10			
Fr 11			
Lø 12		Gotisk skriftlæsning	
Sø 13			
Ma 14			
Ti 15	46		
On 16		FORREDRAG 3 af 3 : Bunkerkunst i Nordjylland	
To 17			
Fr 18			
Lø 19			
Sø 20		Håndarbejdscafé	
Ma 21			
Ti 22	47	Workshop for slægtsforskere	
On 23			
To 24			
Fr 25			
Lø 26		Den gamle Købmandsbutik	
Sø 27		Julemarked (Kjærulff)	
Ma 28			
Ti 29			
On 30			

December

To 1		Slægtsforskningscafé	
Fe 2	48		
Lø 3			
Sø 4			
Ma 5			
Ti 6	49		
On 7			
To 8			
Fr 9			
Lø 10		Gotisk skriftlæsning	
Sø 11		Risengrød og nissejagt	Den gamle købmandsbutik
Ma 12			
Ti 13	50	Workshop for slægtsforskere	
On 14			
To 15			
Fr 16			
Lø 17			
Sø 18		Håndarbejdscafé	
Ma 19			
Ti 20	51		
On 21			
To 22			
Fr 23			
Lø 24			
Sø 25			
Ma 26	52		
Ti 27		Fyrafteenstur	
On 28			
To 29			
Fr 30			
Lø 31			

JULEFERIE

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Faste arrangementer, hele året rundt!

DET GAMLE RÅDHUS — **FØRSTE TORSDAG I MÅNEDEN • 14.30-16.30**

1. SEPTEMBER
6. OKTOBER
3. NOVEMBER
1. DECEMBER
5. JANUAR

Slægtsforskningscaféen er en aktivitet under Slægtshistorisk Forening for Hjørring og Omegn. Den første torsdag i månederne fra september til april, fra kl. 14.30 til 16.30, inviterer foreningen til møde på Det Gamle Rådhus i Hjørring. Møderne omhandler alle slægtsforskningsrelaterede emner. Møderne er åbne for alle, og der kræves ikke medlemskab af foreningen. Mange af deltagerne er nybegyndere udi slægtsforskningen. I gennemsnit besøger omkring 40-50 gæster de månedlige møder, og en vigtig begivenhed ved møderne er kaffepausen med småkager, der altid afføder megen snak og mulighed for nye slægtsforskningsbekendtskaber.

Entré: Gratis

DET GAMLE RÅDHUS — **ANDEN LØRDAG I MÅNEDEN • 9.00-12.00**

10. SEPTEMBER
8. OKTOBER
12. NOVEMBER
10. DECEMBER
14. JANUAR

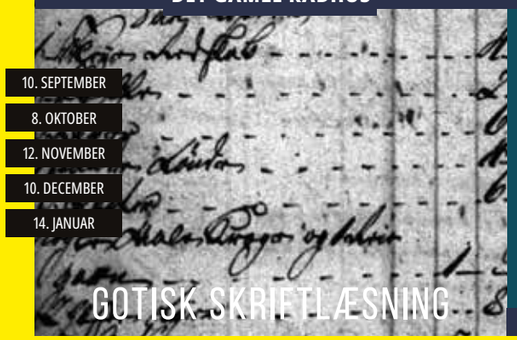

For ca. 150 år siden brugte man gotiske bogstaver på tryk og i håndskrift. De skrevne bogstaver adskiller sig fra de trykte og den senere skråskrift. Derfor er det nødvendigt at kunne læse gotisk håndskrift, hvis man vil studere tekster som f.eks. skøder og skifter. Sådanne tekster af deltagernes egne læser vi i fællesskab i den gotiske studiekreds, som mødes i Rådhuskælderen den 2. lørdag i måneden. Forinden er teksterne rundsendt til deltagerne, så man har mulighed for selv at prøve kræfter med indholdet. Alle er velkomne, og man kan komme på listen med de 15 andre slægtsforskere ved at maile til per.maack@andersen.mail.dk

Entré: Gratis

HISTORISK ARKIV — **ANDEN OG FJERDE TIRSDAG I MÅNEDEN • 09.00-12.00**

23. AUGUST
6. + 20. SEPTEMBER
11. + 25. OKTOBER
8. + 22. NOVEMBER
13. DECEMBER
10. + 24. JANUAR

Workshoppen startede for fire år siden på initiativ af Gerda Jensen og Kurt E. Christensen. Anden og fjerde tirsdag i måneden kl. 9-12 indbydes nye og garvede slægtsforskere til at arbejde med deres interesse. Det er en gratis aktivitet, hvor arkivet giver kaffe, og samværet går ud på at hjælpe hinanden med at komme ind i de rigtige arkivalier via internettet. Alle medbringer deres egen computer, og det er en fordel at have et slægtsprogram i denne. Da både Gerda og Kurt bruger slægtsprogrammet Legacy, er det kun dette program, der bliver givet anvisning i brugen af. I fællesskab hjælpes gruppen ad med at løse de problemer, man støder på.

Entré: Gratis

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **SIDSTE SØNDAG I MÅNEDEN • 12.00-16.00**

28. AUGUST
25. SEPTEMBER
30. OKTOBER
20. NOVEMBER
18. DECEMBER

Sidste søndag i måneden lukker museumscaféen op for håndarbejdscafé: 4 timer i træk inkl. afternoon tea; små, lækre sandwiches, scones og søde lækkerier med te og kaffe ad libitum. Her har du mulighed for at fordybe dig i at hækle/strikke eller brodere sammen med andre, der deler samme interesser. Kan du hækle, eller har du lyst til at lære fra dig? Har du lyst til at lære at hækle? Så er Vendsyssel Historiske Museums faste håndarbejdscafé lige stedet, uanset om du er garvet hækler eller helt nybegynder. Der er ikke decideret undervisning, men vi hjælpes ad, uanset hvilket niveau man er på. - Begrænset antal pladser, så tilmelding på tlf: 30388650 nødvendig, senest fredag før.

Entré: 95 kr. Tilmelding nødvendig på tlf: 30 38 86 50

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Sommerferie

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **TIRSDAG TIL SØNDAG I UGERNE 26 - 31 • 11.00-15.00**

Oplev den ægte, gammeldags købmandsstemning fra en svunden tid, hvor selvbetjeningen ikke var opfundet endnu. Gør et godt køb, og få en god snak med museets professionelle købmænd, der står klar til at fortælle om handel i gamle dage og er garanter for god, personlig betjening. Her kan købes spegepølser, slik og meget andet godt, der huskes fra gamle dage. Den gode og personlige service er endda helt gratis!

Entré: Gratis adgang til købmandsbutikken.

BUNKERMUSEET — **SØNDAG-TORSDAG I UGE 26 – 31 • 14.00-15.30**

Søndag til torsdag i skolernes sommerferie kan du blive klogere på de tyske bunkeranlæg i Hirtshals, som var meget stærkt befæstet under Anden Verdenskrig. Kom med rundt til nogle af de 70 lokaliteter, der er i tyskernes gamle 10. Batteri – vi ser på udstillinger i beboelsesbunkere, hospitals- og køkkenbunker og meget mere. Vi vil på rundvisningen også færdes i løbegravene mellem bunkerne og måske få en fornemmelse af, hvordan det var at være tysk soldat i dette lille hjørne af den store krig.

Entré: 60 kr.

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET — **UGERNE 26 - 31 • 10.00-17.00**

OGSÅ FOR BØRN

Kom og oplev på nært hold, hvordan man levede på landet gennem den første halvdel af 1900-årene, når husmandsstedet på Landskabs- og Landbrugsmuseet igen i år er beboet. Her lever familier i skolernes sommerferie fra uge 26 til og med uge 31, som man gjorde i første halvdel af 1900-årene. Dvs. uden radio, fjernsyn, køleskab, smartphone, tablet eller anden form for moderne bekvemmelighed. Dagen går bl.a. med at tilberede dagens måltider på gammeldags manér, passe dyrene, arbejde i marken og holde køkkenhaven. Således har gøremålene og samværet i familierne her en ganske anden form i forhold til, hvad den har i dagligdagen anno 2022.

Entré: 40 kr.

RUBJERG KNUDE FYR — **TIRSDAG D. 28. JUNI, 5. + 12. JULI OG 2. + 9. AUGUST • 10.30-12.00**

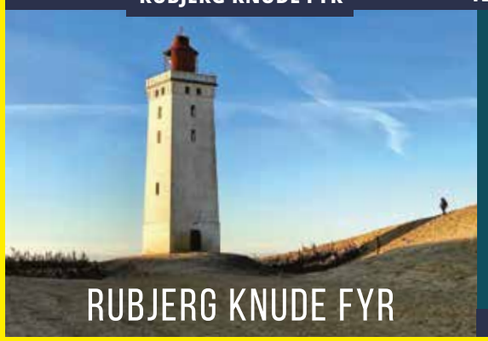

Her besvares alle de spændende spørgsmål om fyret: Falder fyret alligevel snart i havet? Hvor kommer sandet fra, og hvor er det på vej hen? Gennem små eksperimenter finder vi ud af, hvad sandet egentlig består af, og hvordan man kan dæmpe sandflugten. Naturvejlederen fortæller om fyrets dramatiske historie, kampen mod sandflugten og dannelsen af det imponerende landskab.
Mødested: P- pladsen ved Fyrvejen

Entré: 50 kr.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

BØRN OG UNGE OP TIL 18 ÅR HAR **ALTID GRATIS** ENTRÉ

Sommer i Hirtshals

HJØRRING — **LØRDAG D. 4. JUNI OG TIRSDAG D. 14., 21. OG 28. JUNI • 19.00-21.00**

Få dage efter besættelsen af Danmark d. 9. april 1940 begyndte den tyske marine at opstille lytte- og pejleapparater ved Skibsby. Det blev begyndelsen til Marine Peil Hauptstelle, Hjörring – den eneste hovedpejlestation i Danmark. Efterhånden fik man også en omfattende udviklings- og forsøgsvirksomhed i Skibsby. Lejren blev beskyttet af en pansergrav, minefelter, pigtråd, antiluftskyts, kanoner og maskingeværer. På turen fortæller vi om pejlerne og bunkerne. Turen er på 3 km.
Mødested: P-pladsen over for Politihundeforeningens klubhus på Ulvkjærvej 113, 9800 Hjørring
Tilmelding: bunkergruppen@vhm.dk

Entré: 60 kr. Fordelspris: 50 kr.

HIRTSHALS MUSEUM — **ALLE HVERDAGE I JULI • 10.00-16.00**

OGSÅ FOR BØRN

I museumshaven kan du opleve nogle af fiskeriets uundværlige håndværk blive udført på gammeldags manér. Pensionerede fiskere og vodbindere demonstrerer bl.a., hvordan man slår reb og bøder net. Desuden er flaskeskipperen i færd med at producere flaskeskibe, og hvis sulten skulle melde sig, så kan du købe en lækker fiskeplatte fra Fiskekrogens bod i haven. Kom og mærk den hyggelige og afslappede atmosfære, hvor medlemmerne af Haveholdet altid er klar til at fortælle røverhistorier fra de syv have på vendelbomål, mens det summer af aktivitet. Overskuddet går til lokale plejehjem og foreninger, andre frivillige grupper mv., der yder en indsats til gavn for Hirtshals og omegn.

Entré: 50 kr.

HIRTSHALS MUSEUM — **ALLE ONSDAGE I JULI MÅNED • 10.30-11.30**

Ingen har rigtig smagt på Hirtshals, før de har smagt en bjesk fra byens museum. Oprindelig var det Bjesk-Signe, der stod for produktionen af bjesk til de lokale i byen – ja faktisk også til private og firmaer langvejs fra. Senere blev Signes tradition for at forvandle folks medbragte Brøndums Snaps til bjesk flyttet til "laboratoriet" på Hirtshals Museum, og således har museet gennem mange år fungeret som bjeskens bankende hjerte i Hirtshals. Der vil ved denne lejlighed blive fortalt om, hvorfor bjesken i sådan en grad har vundet indpas i Hirtshals, om, hvordan vi på museet laver bjesken, og af hvilke planter.

Entré: 50 kr.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **SØNDAG D. 10. JULI • 11.00-15.30**

Vi gentager succesen fra sidste år og afholder kunsthåndværkermarked. Denne gang er det både i Sindal Gamle Præstegård i vores hyggelige urtehave og i hovedbygningen. Der vil være et stort udvalg af kunsthåndværk af høj kvalitet. Den Gamle Købmandsbutik har også åbent.
I vores café kan du denne dag forkæle dig selv med kagebord eller nybagte boller.

Entré: 50 kr.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Strand, bier og krydderurter

LØNSTRUP — **ONSDAGE D. 13. JULI OG 3. AUGUST • 13.00-16.00**

FOR BØRN

Denne eftermiddag kan familiens medlemmer være aktive sammen på stranden ved Lønstrup. Her kan du låne et rejestrygenet, og med det i hånd kan du fange rejer og småfisk. Herudover fanger vi nok nogle krabber. Fangsten samles i et lille akvarium, og der fortælles om fangsten.
Adresse: Bådepladsen i Lønstrup
Medbring: Badetøj og drikkevarer, kaffe/te.

Entré: Gratis

PANDRUP — **TORSDAG D. 28. JULI • 19.00-21.30**

Anders Hedegaard er ejer og 7. generation siden 1763. Måske har I hilst på Anders og hans kone Louise, idet de ofte har deltaget i kartoffeldagen, hvor de sælger mel og har smagsprøver på bagværk. Gården drives økologisk, og man har specialiseret sig i gamle kornsorter og leverer således både til Moesgaard og til Kornets Hus. Vi skal på markvandring og se de mange forskellige typer korn. Vi skal høre om dyrkningsmetoder, og vi skal høre gårdens historie. Der serveres kaffe og brød. Dette er en kør-selv-tur.
Adresse: Lundergaardsvej 105, 9490 Pandrup.
Tilmelding senest 26. juli til karinmaegaard@mail.dk

Entré: 100 kr. (40 kr. for medlemmer af museumsforeningen)

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET — **MANDAG D. 1., 8., 15., 22. OG 29. AUGUST • 19.00-20.30**

Bilauget passer bierne i bigården. Der skal gøres klar til slyngning af sensommerhonning til høstdagen på Landskabs- og Landbrugsmuseet. Herefter gøres bierne klar til den kommende vinter, og aktiviteterne i bigården er slut indtil næste sæson. Alle interesserede er velkomne til at kigge forbi og få en snak om biavl før og nu.
Pris: Det er gratis at kigge forbi. Hvis man ønsker at deltage aktivt, kan man henvende sig til foreningen for et medlemskab. Pris for medlemskab er 350 kr.

Entré: Gratis (hvis man ønsker at se resten af museet, betales der entré.)

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **TIRSDAG D. 5. AUGUST • 19.00-21.00**

I museets gamle urtehave ser vi på krydderurter og lægeplanter. Hvordan troede man, at de virkede, og er der noget om snakken? Det bliver en tur med masser af dufte og smagsindtryk, krydret med facts og gode historier. Guide: Lars Danielsen.

Madkurv: Madkurv kan købes og nydes i museumshaven fra kl. 18. Bestilles inden 29. juli og betales i forvejen ved henvendelse på 3038 8650.

Entré: 50 kr.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

BØRN OG UNGE OP TIL 18 ÅR HAR **ALTID GRATIS** ENTRÉ

Traditionsrige Høstdag

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

SØNDAG D. 14. AUGUST • 10.00-16.00

OGSÅ FOR BØRN

I dag kan det opleves, hvordan der blev høstet med le, segl og selvbinder på landet i første halvdel af 1900-årene, og ved husmandsstedet kommer der til at dufte af gammeldags mad, som tilberedes til høstfolkene på samme måde, som da oldemor var barn. Der vil være aktiviteter og lege for børnene og meget mere. Kom på besøg ved Landskabs- og Landbrugsmuseets høstdag og få en god og hyggelig dag.

Entré: 50 kr. Fordelspris: 40 kr.

ASTRUP

TORSDAG D. 1. SEPTEMBER • 17.00 OG 19.00

Det bliver en todelt tur. Ejeren vil først fortælle om hovedgården og dens historie. Naturvejleder Jakob Kofoed vil guide en travetur i Bøgsted skov. Der serveres en sandwich og øl/vand, som nydes i de smukke omgivelser. Turen bliver med begrænset antal deltagere, derfor er tilmelding nødvendig og skal ske på Billetto - billetter bliver frigivet op til arrangementet.

Entré: 80 kr.

TOLNE SKOV

LØRDAG D. 3. SEPTEMBER • 13.30-16.00

Vi traver med kurven i hånd ud for at samle svampe i skoven. Vi prøver at sætte navne på nogle af svampene og håber, at der er gode spisesvampe iblandt. Svampeguide: Anne Grethe Eriksen, Foreningen til Svampekundskabens Fremme.

Mødested: Dalgården, Tolnevej 51, Tolne

Entré: Gratis

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

SØNDAG D. 4. SEPTEMBER • 11.30-15.30

FOR BØRN

Kom og hør historien om denim og tøjfabrikken Lee Cooper i Hjørring. Medbring noget cowboytøj/taske, som du vil have lavet nyt smart design på. Vi har seje mærker, bling bling og blonder og meget mere, som du kan pynte dit tøj med. Skrædder og designer Merethe Degn Nielsen fortæller og hjælper dig med dit design.

Tilmeld dig på 30388650. Begrænset antal pladser.

Entré: Børn 40 kr. inkl. materialer, saft og kage

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Ud i naturen og gamle Hjørring

NATURPARK TOLNE

SØNDAG D. 11. SEPTEMBER

OGSÅ FOR BØRN

En sjov og spændende dag for hele familien i den nyåbnede Naturpark Tolne.

Program kommer senere.

Entré: Gratis

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

TORSDAG D. 23. SEPTEMBER • 16.30-18.30

Foredrag om beklædning og manufaktur handel. Højskolelærer Lene Schøning Bruun fortæller om moden i 1920erne. Skrædder Merethe Degn Nielsen fortæller og viser billeder fra Hjørring. Her var der rig mulighed for at blive moderigtigt klædt til favorable priser. Du kunne bl.a. handle i Magasin du Nord, London Magasinet og hos Bechs Klædefabrik. Vi vil forkæle Jer med cocktails, pindemadder, kaffe og te til arrangementet.

Tilmelding på 30 38 86 50 eller mail: mdn@vhm.dk senest 13. september, betaling ved tilmelding.

Entré: 85 kr.

SINDAL

SØNDAG D. 25. SEPTEMBER • 10.00-14.00

INKL. LET MAD

Det er blevet en tilbagevendende begivenhed, at Kræftens Bekæmpelse arrangerer en naturtur, hvor der serveres frokost i det grønne. Guide er naturvejleder Jakob Kofoed, Vendsyssel Historiske Museum. Nærmere program følger senere og i ugeavisen.

Adresse: P-pladsen, Rammelhøjvej 540, 9870 Sindal

Entré: 50 kr. inkl. frokost

ØSTER THIRUPVEJ

SØNDAG D. 2. OKTOBER • 14.00-16.00

INKL. KAFFE & KAGE

Besøg en æbleplantage nær Hjørring. Frugtavler Leif Urban viser rundt i sin æbleplantage og fortæller om de enkelte æblesorter. Der vil blive mulighed for selv at plukke æbler. Arrangementet er et samarbejde mellem Vendsyssel Historiske Museum og Lykkesholm.

Mødested: Øster Thirupvej 91, 9800 Hjørring - Lykkesholmæbler.dk

Entré: 60 kr. inkl kaffe og kage

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

BØRN OG UNGE OP TIL 18 ÅR HAR **ALTID GRATIS** ENTRÉ

Efterårsferie

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

ONSDAG 12. OKTOBER • 19.15-21.15

EN ARKÆOLOGISK ODYSSÉ

Den "nye" leder af arkæologien i Vendsyssel, Michael Vinter, tager deltagerne med på en rejse gennem sit tidligere virke i den fede, østjyske muld omkring Århus, i luften over Jylland, med metaldetektor på Samsø og ind i Kongehøjene på Bahrain i Den Persiske Golf.

Entré: 60 kr. Fordelspris: 30 kr.

BUNKERMUSEET

MANDAG D. 17. TIL FREDAG D. 21. OKTOBER • 10.30 OG 14

OMVISNINGER PÅ BUNKERMUSEET

Alle hverdage i skolernes efterårsferie kan du blive klogere på de tyske bunkeranlæg i Hirtshals, som var meget stærkt befæstet under Anden Verdenskrig. Kom med rundt til nogle af de 70 lokaliteter, der er i tyskernes gamle 10. Batteri. Vi ser på udstillinger i beboelsesbunkere, hospitals- og køkkenbunker og meget mere. Vi vil på rundvisningen også færdes i løbegravene mellem bunkerne og måske få en fornemmelse af, hvordan det var at være tysk soldat i dette lille hjørne af den store krig.

Klokkeslæt: Kl. 10.30-12.00 og kl. 14.00-15.30

Entré: 60 kr

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

UGE 42 • 11.00-15.00

DEN GAMLE KØBMANDS-BUTIK HAR ÅBENT

Oplev den ægte, gammeldags købmandsstemning fra en svunden tid, hvor selvbetjeningen ikke var opfundet endnu. Gør et godt køb, og få en god snak med museets professionelle købmænd, der står klar til at fortælle om handel i gamle dage og er garanter for god, personlig betjening. Her kan købes spegepølser, slik og meget andet godt, der huskes fra gamle dage. Den gode og personlige service er endda helt gratis!

Entré: Gratis adgang til købmandsbutikken.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

TIRSDAG D. 18. OKTOBER • 11.30-15.30

FOR BØRN

BAMSEDOKTOREN KOMMER PÅ BESØG

Kom og hør historien om, hvor bamsen kommer fra, og medbring din egen yndlingsbamse. Bamsedoktoren står klar til at helbrede din bamse, hvis den mangler øjet, har en flænge eller trænger til at blive frisket lidt op.

Entré: Gratis for børn

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Kartofler og julebjesk

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

ONSDAG D. 19. OKTOBER • 10.00-16.00

OGSÅ FOR BØRN

KARTOFFELDAG I MOSBJERG

Ved museets traditionsrige kartoffeldage kan du sammen med din familie opleve nogle af de aktiviteter, der foregik i børnenes kartoffelferie i gamle dage. Du kan gå i marken og grave kartofler op, som kan købes med hjem til en lækker kartoffelret. Den kan du f.eks. finde inspiration til ved at smage på gammeldags kartoffelretter ved husmandsstedet. Der vil på dagen være mange forskellige aktiviteter og salg af grøntsager fra husmandsstedets køkkenhave. De mange frivillige og museets personale glæder sig til at tage imod jer til en skøn dag i kartoflens tegn. Billetter kan med fordel bestilles online forud for kartoffeldagene.

Entré: 50 kr. Fordelspris: 40 kr.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

TORSDAG D. 20. OKTOBER • 19.00-20.30

FOR BØRN

NAT PÅ MUSEET

Hvad sker der på museet, når det er lukket, og mørket falder på? Gennem tiden har mange fortalt, at der kommer mærkelige lyde på museet, når det er mørkt. Kom og hør de spændende historier om museets skeletter og tidligere beboere. Hvis du tør. Museet er mørklagt, så husk en lommelygte. **Der vil være to rundvisninger** hhv. kl. 19.00 og 20.00. Rundvisningen varer ca. 20 minutter. Anbefalet alder fra 7-12 år. Begrænset antal pladser. Forældre og bedsteforældre er velkomne, og caféen er åben.

Tilmelding: på 3038 8650

Entré: 25 kr. pr. barn

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

ONSDAG D. 2. NOVEMBER • 19.15-21.30

KUNSTEN AT LAVE TEGL

Kunsten at lave tegl og mursten fik enorm betydning med tiden. Svend Hjorth fortæller om teglens udvikling og betydning for byernes udvikling. Harry Sørensen fortæller om de mange teglværker, der var i Hjørring og omegn. Begge herrer ved utroligt meget om tegl og kan supplere hinanden. Det bliver spændende og informativt at høre dem fortælle. Undervejs er der kaffe og kage.

Tilmelding: karinmaegaard@mail.dk

Entré: 50 kr. Fordelspris: 20 kr.

HIRTSHALS MUSEUM

TIRSDAG D. 8. NOVEMBER • 19.00-20.30

INKL. SMAGS-PRØVER

JULEBJESKEN PÅ HIRTSHALS MUSEUM

Traditionen tro inviterer Hirtshals Museum til bjeskaften, hvor man kan få et indblik i bjeskplanter og fremstilling af bjesk. Aftenens tema er julebjesken, som frigives på laboratoriets hylder fra denne aften. Medbring evt. din egen smagsneutrale snaps, og få den forvandlet til en flaske bjesk i bedste Signe Hansen-tradition.

Entré: 75 kr. - inkl. 3 smagsprøver

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

BØRN OG UNGE OP TIL 18 ÅR HAR **ALTID GRATIS** ENTRÉ

FRA MUSEETS ARBEJDSMARK

PÅ TRE ONSDAGE I LØBET AF EFTERÅRET FORMIDLER VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM AKTUEL FORSKNING FRA MUSEETS ARBEJDSMARK. MØD VORE MUSEUMSFOLK, HØR OM DE AKTUELLE PROJEKTER, OG FÅ MULIGHED FOR AT STILLE SPØRGSMÅL TIL DE MANGE SPÆNDENDE TING, VI ARBEJDER MED PÅ MUSEET!

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **ONSDAG D. 26. OKTOBER • 19.00-20.45**

KLITGAARD – EN UDGRAVNING PÅ KANTEN AF VERDEN

I forsommeren 2021 udgravede museets arkæologer en enestående sandflugtsdækket gård fra renæssancen på kanten af klinten ved Nørre Lyngby. Udgravningen kom efterfølgende på årets top-10 over arkæologiske undersøgelser. Herude - på kanten af verden - dikterer naturforholdene nogle helt andre undersøgelsesmetoder end normalt, men samtidig giver de unikke bevaringsforhold også et anderledes indblik i, hvordan livet formede sig for menneskene dengang, før naturen tvang dem bort.

Entré: 80 kr. Fordelspris: 60 kr.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **ONSDAG D. 9. NOVEMBER • 19.00-20.45**

THOMAS BISP OG FAMILIEN FRIIS

I mere end 100 år har kraniet af den sidst henrettede i Hjørring, Thoms Bisp, været en del af samlingen på Vendsyssel Historiske Museum. Foredraget vil handle om, hvordan synet på kraniet har ændret sig hos museets ledere fra museets første leder, Jørgen Jacob Lønborg Friis, og til i dag, og hvordan man gennem tiden har forsvaret hjemtagningen af kraniet til museet.

Entré: 80 kr. Fordelspris: 60 kr.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **ONSDAG D. 16. NOVEMBER • 19.00-20.45**

BUNKERKUNST I NORDJYLLAND - FRA 1970 TIL I DAG

Med udgangspunkt i forskellige kunstprojekter i Atlantvoldens bunkere udført i Nordjylland kastes der i dette foredrag lys over, hvordan tings tale kan forandre sig over tid, og hvorfor bunkerne som erindringssted har udviklet sig i den retning, som de har.

Entré: 80 kr. Fordelspris: 60 kr.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

JUL PÅ MUSEET

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **LØRDAG OG SØNDAG D. 26. OG 27. NOVEMBER • 11.00-15.30**

OGSÅ FOR BØRN

HJØRRING JULEMARKED

Sidste weekend i november slår vi dørene op til vores store julemarked. Museet er fyldt med boder, hvor du kan gå på opdagelse blandt pileflet, keramik, honning, ost, strik, smykker, julepynt, chokolade, bjesk, pyntegrønt og meget mere. Børnene kan hygge sig med at lave julepynt, og i caféen kan du købe æbleskiver, vafler og nybagte boller.

Entré: 50 kr.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **D. 26. OG 27. NOVEMBER + 11. - 16. DECEMBER • 11.00-15.00**

DEN GAMLE KØBMANDS-BUTIK HAR ÅBENT

Oplev den ægte, gammeldags købmandsstemning fra en svunden tid, hvor selvbetjeningen ikke var opfundet endnu. Gør et godt køb, og få en god snak med museets professionelle købmænd, der står klar til at fortælle om handel i gamle dage og er garanter for god, personlig betjening. Her kan købes spegepølser, slik og meget andet godt, der huskes fra gamle dage. Den gode og personlige service er endda helt gratis!

Entré: Gratis adgang til købmandsbutikken.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM — **SØNDAG DEN 11. DECEMBER • 11.30-15.30**

FOR BØRN

NISSEJAGT OG JULEHYGGE

Kom til decemberhygge på museet. Find de 10 nisser, som har gemt sig på museet, så får du en belønning. I vores café serverer vi denne dag risengrød og æbleskiver.

Entré: Alm. entré

RUBJERG KNUDE — **TIRSDAG D. 27. DECEMBER • 15.00-17.00**

INKL. SUPPE

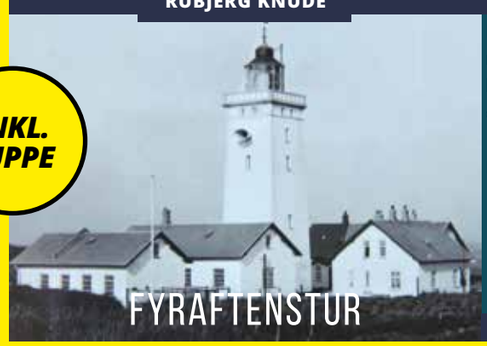

FYRAFTENSTUR

På denne dag er det 122 år siden, at fyret blev tændt for første gang. Vær med til at fejre fyret, og hør dets dramatiske historie. Turen afsluttes i klitgryden nord for fyret, hvor vi serverer varm suppe. Medbring gerne en lygte eller flagermuslygte.

Mødested: P-pladsen ved Rubjerg Knude Fyr, Fyrvejen

Entré: 50 kr. inkl. suppe

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

af Sidsel Wåhlin
museumsinspektør

THOMAS' LANGE REJSE

Skelettet, der er blevet tolket som Thomas Thomasen Bisps skelet, har været ude at rejse.

Det er ikke den første længere tur, det har været på. I 1983 blev Thomas og et andet skelet af en henrettet fra Hjørring rettersted sendt til København. Her skulle retsmediciner Balslev se på dem. I museets arkiv ligger obduktionsrapporten for dem begge, heri angives formodet højde, at de begge er voksne mænd over 40 år. I 1983 var det nogenlunde det, man kunne få ud af de to skeletter, men nye metoder er kommet til. I forbindelse med planlægningen af udstillingen "Forbrydelsens Ansigt. Thomas Bisp og dødsstraffens historie i Danmark" i anledning af 200 året for henrettelsen af Thomas Thomasen Bisp ville museet gerne udvide sin viden om skelettet, der måske var Thomas. Han blev derfor sendt til Moesgaard Museum ved Aarhus.

På Moesgaard har de en afdeling for arkæologisk IT, hvor de har en 3d-scanner. Her har de scannet kraniet. Det er der kommet en virkelig fin detaljeret scanning ud af. Men hvad skal vi så med den, vi har jo det rigtige kranie? Jo, vi skal have tegnet en rekonstruktion af Thomas. Scanningen er sendt til Sverige, til Oscar Nilsson, som er ekspert i at skabe rekonstruktioner ud fra skeletmateriale. Opgaven med Thomas er lidt anderledes end mange andre, Oscar får stillet. For her mener vi at vide, hvem det er, og vi har sågar øjenvidneberetninger. Vi ved, hvor høj han var, det passer heldigvis med obduktionsrapporten. Vi ved også, at han var rødhåret. Rekonstruktionen skal indgå i udstillingen. ▸

Men et andet spørgsmål, der har trængt sig på - er det faktisk Thomas? Historierne om, da Thomas´ krop blev fjernet og kørt væk, er ikke enslydende, og ingen har beskrevet, at han blev lagt i jorden så tæt på Hjørring. Det andet skelet fra en formodet henrettet, vi har på museet, blev fundet i 1940. Vedkommende er sandsynligvis hængt. Begge er skeletter, der ikke er kommet i indviet jord, men er derimod lagt i jorden i nærheden af Hjørring Rettersted. Placeringen sandsynliggør, at de begge er henrettede. Spigeren igennem kraniet på Thomas viser, at han tydeligvis har været sat på hjul og stejle.

Det blev besluttet at forsøge sig med en kulstof-14 datering. De er ikke særligt velegnede til at datere materiale efter 1650, da dateringer ofte vil hedde 1650-1950, hvilket jo er en ret bred ramme. Men hvis nu dateringen var markant ældre, ville det jo vise, at det ikke var Thomas. Så Skelettet blev fragtet fra Moesgaard til Fysisk Institut på Aarhus Universitet, hvor de udtog én prøve fra lårbenet, én fra en tand samt én fra det træ, der sidder om den jernspiger, som er banket gennem kraniet.

Udover at belyse, om det kan være Thomas eller ej, kan dateringen noget mere. Der bliver også set på nogle andre isotoper, som muligvis kan fortælle lidt om sammensætningen af den kost, skelettets ejermand levede af. Resultaterne vil indgå i udstillingen.

Undersøgelserne er slut, og skelettet er tilbage på museet. Nu skal skelettet kigges igennem efter turen, og vi undersøger det endvidere efter nogle nye metoder i forhold til alder og sygdom. ■

MUSEUMSBUTIK

SPÆNDENDE BUTIK - HYGGELIG CAFÉ - UDENDØRS SERVERING OM SOMMEREN

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM, MUSEUMSGADE 3, 9800 HJØRRING

BLIV FRI FOR NØGLER
OG FÅ ADGANGSKONTROL PÅ DINE DØRE!

Med adgangskontrol kan du åbne døre med smartphone, kort, nøglebrikker og kode. Det kan bruges til alle døre og porte til alle – lige fra paddelbaner til større virksomheder.

Adgangskontrol hjælper dig med følgende:
- ►Slet brik/kort, hvis den bliver væk
- ►Giv kun adgang i en tidsbegrænset periode
- ►Giv kun adgang i et bestemt tidsrum hver uge
- ►Giv kun adgang til bestemte døre
- ►Se hvornår døren er blevet åbnet og af hvem i loggen
- ►Få høj sikkerhed om natten og almindelig sikkerhed om dagen

Telesikring hjælper dig med at finde det rigtige system, f.eks. Unilock adgangskontrol med egenskaber som driftssikkerhed og stabilitet - samt et særdeles brugervenligt design, der bare virker!

Kontakt os i dag på tlf. 70133233

telesikring A/S alarmsystemer

Telesikring er Danmarks største danskejede sikringsvirksomhed inden for tyverialarmer, brandalarmer, slukningsudstyr, adgangskontrol, kameraovervågning og meget mere.

En gravplads fra jernalderens Brønderslev

af Lars Ole Kirk
museumsinspektør

I begyndelsen af 1990'erne indleverede en lokal detektorfører en guldring til museet. Ringen var fundet på en mark lige syd for Brønderslev, og fra museets side var der ingen tvivl om, at denne sikkert stammede fra en grav. Det indgød derfor en vis spænding, da Brønderslev kommune i 2021, forud for byggemodning, anmodede museet om en arkæologisk forundersøgelse i selv samme område, hvor ringen var fundet. Forundersøgelsen fandt sted i løbet af efteråret, og på toppen af en mindre forhøjning i landskabet, få hundrede meter fra fundet af guldringen, lå tre grave gemt under mulden.

Fundet af gravpladsen

Det var næsten ved rent held, at de tre grave blev opdaget ved den arkæologiske forundersøgelse. Gravene lå i kanten af en søgegrøft og blev registreret, da en næsten intakt keramikskål stak op af jorden. Skålen var forholdsvist simpelt udformet og uden ornamentik. Ikke desto mindre gav den anledning til en udvidelse af søgegrøften for at afdække størrelsen på anlægget, skålen stammede fra. Som gravemaskinen trak overjorden af, stod flere anlæg frem på den blottede undergrund, og flere af disse syntes at være af kulturhistorisk karakter. Det var endnu usikkert, hvilken type anlæg der var tale om, og derfor gik museets arkæologer i gang med at undersøge et af dem. Der gik imidlertid ikke lang tid, før skovlen ramte noget andet end jord, og frem af mulden kom toppen af to lerkar. Der var nu ikke længere nogen tvivl, anlægget var en jordfæstegrav. Og i området omkring lå yderligere to grave. Fælles for alle gravene var et ensartet udseende, fyld samt tydelige grubbespor fra moderne landbrugsdrift. Grubberen er et landbrugsredskab, der spændes bag en traktor og anvendes til at bryde jorden op. Grubberen går betydeligt dybere i jorden end en plov. Det var således muligt, at dele af gravene kunne være blevet ødelagt, og de blev alle undersøgt for at dokumentere og redde, hvad der måtte være tilbage.

Gravene

Den første grav lå øst-vest og var opbygget som et rektangulært hul i jorden, ca. 250 cm langt og 170 cm bredt. De to lerkar fundet ved begyndelsen af undersøgelsen viste sig ikke at være de eneste i den. Graven indeholdt i alt otte lerkar sat i to klynger, én i gravens sydvesthjørne, og én i gravens østende. Lerkarrene var af meget forskellige typer, herunder både forrådskar, skåle, en kop, et fad og et hankekar. Foruden keramikken fremkom også en kniv samt en ubestemmelig jerngenstand. Graven virkede ikke forstyrret af andet end moderne landbrugsdrift, men til alt held var kun et af lerkarrene blevet ramt ved grubning af jorden. En stor del af keramikken kunne derfor tages op af graven nogenlunde intakt. Der var umiddelbart ingen fysiske spor efter den gravlagte, med undtagelse af en svag aftegning på gravens bund, hvor ligfedt har farvet jorden. Pletten ligner til forveksling knæene på et par ben, og det kan derfor med nogenlunde sikkerhed fastslås, at den gravlagte har ligget på siden med hovedet i vest, med ansigtet vendt mod syd. Undersøgelsen viste, at den gravlagte er placeret direkte oven på jorden, og gravgaverne er herefter sat rundt om den afdøde. Herefter er graven dækket til med et trælåg, som var formuldet og kunne ses i jordlagene som et mørkt, organisk lag. Det kunne desuden ses i jordlagene, hvordan trælåget på et tids-

▼De to lerkar, som dukkede op af jorden, da den første grav blev undersøgt. Det ene kar var kollapset og var desuden beskadiget allerede inden undersøgelsen af graven. Det andet kar var helt.

Hiway® Data ApS
We do IT your (Hi)way
Salg, Service & Reparationer
Åben efter aftale.
Mandag til torsdag: 8-17 og fredag: 8-16

Højagervej 2 • 9800 Hjørring • 98 90 23 54 • info@hiway.dk • www.hiway.dk

▲*Grav 2 set fra nord. Graven med gravgaver, de mørke aftegninger på jorden mellem keramikken er sandsynligvis spor efter den gravlagte.*

▲*Grav 3. Bundlaget i grav 3. Den lyse aftegning i jorden markerer graven, bemærk desuden lerkarret, som var den eneste gravgave i graven.*

punkt er bristet under vægten af den overliggende jord, og jorden derfor har fyldt graven.

Få meter nord for den første grav lå endnu en grav. Denne mindede meget om den første i form og størrelse og var ligeledes orienteret øst-vest. Graven indeholdt fire lerkar, herunder tre hankekar og et fad. De tre hankekar var alle sat i en klynge i gravens sydvestlige hjørne, og fadet stod i gravens østende. Der var i denne grav også svage aftegninger af den gravlagte på jorden i gravens bund. Den afdøde har også her ligget på siden med hovedet i vest og med ansigtet vendt mod syd. Graven havde samme opbygning som den første, og der kunne i jordlagene også ses spor efter et trælåg, som har dækket graven; dette var ligeledes bristet.

Den sidste grav lå få meter syd for de første to. Denne var ligeledes rektangulær og lå øst-vest, men graven var til gengæld markant mindre end de to første. Den sidste grav havde en længde på ca. 140 cm og en bredde på ca. 85 cm. Der var i graven kun et lerkar, som stod i gravens sydvestlige hjørne. Der var på gravens bund ikke direkte aftegninger af den gravlagte, men der var spor, der kunne antyde, at den afdøde har været svøbt i et ligklæde.

Hvem lå i gravene, og hvornår er de gravlagt?

Det er svært ikke at forestille sig, at den mindste af de tre grave har været til et barn, og de to andre til voksne mennesker, og at de tre tilsammen har været en gravlagt familie. Det er desværre ikke et spørgsmål, som genstandene i gravene kan svare på. Gravgaverne fortæller umiddelbart intet om de gravlagtes alder eller køn, og derudover er gravene ikke nødvendigvis samtidige. Den ornamenterede keramik fra gravene daterer dem alle til ældre romersk jernalder (ca. 1-175 e.Kr.). Men der kan sagtens være gået mange år, fra den første til den sidste er gravlagt.

Er det muligt at udlede noget om de gravlagtes status i samfundet? Man kunne foranlediges til at tro, at de gravlagte må have været velhavende, siden der var så mange gravgaver, og siden det er de eneste grave i området. Også her skal der tages en del forbehold. Gravene var rigt udstyret med keramik, og i en enkelt grav også en kniv, men ikke meget andet, der var ingen smykker eller våben i gravene, og det er derfor svært at udlede, hvor velhavende de gravlagte har været. De har sandsynligvis ikke tilhørt samfundets top, da de klassiske statusmarkører som f.eks. smykker og våben ikke er til stede.

•Landbrug •Belysning
•Industri •Døgnvagt
•Energioptimering •Bolig

Elektrikeren

ELEKTRIKEREN NORD A/S
9760 Vrå - Tlf: 98 98 10 52
vraa@elektrikerenas.dk
elektrikerenas.dk

▲*Nærbillede af nogle af lerkarrene fra grav 2. bemærk den fine mæander-ornamentik. Lerkarrene minder meget om andre lerkar fundet i grave dateret til ældre romersk jernalder.*

Hvad angår det lave antal af grave, så kan dette skyldes, at der i ældre romersk jernalder findes flere gravskikke, som eksisterer på samme tid, herunder både gravlæggelser i stenbyggede kister, jordfæstegrave og brandgrave. Det er derfor muligt, at der i området kan have været flere jordfæstegrave eller måske brandgrave, som ikke har været gravet så dybt i jorden, og som derfor er blevet ødelagt af landbrugsdrift i området.

Hvad med guldringen?

Guldringen, som blev indleveret til museet, stammer antageligvis fra en grav, men sandsynligvis ikke fra en af de tre fundne grave. De tre grave virker alle uforstyrrede, og det er usandsynligt, at grubberen lige akkurat har fanget ringen og ført den væk fra gravene. Men hvor stammer ringen så fra? Ringen stammer sandsynligvis fra en grav, som er blevet bortpløjet og derfor ikke er til at finde arkæologisk. Området blev undersøgt med detektor både under den arkæologiske forundersøgelse og under udgravningen af de tre grave, og der blev ikke fundet andre genstande af arkæologisk interesse på denne måde. Der blev heller ikke fundet flere grave ved den arkæologiske forundersøgelse, og der er derfor størst sandsynlighed for, at ringen var en finere gravgave i en grav, som nu er ødelagt.

Hvad skal der ske nu?

Gravene er færdigundersøgt, og det videre arbejde med disse er bl.a. at udgrave de optagne keramikkar og så vidt muligt lime dem, så de forbliver hele og i fremtiden kan udstilles på museet. Derudover er der optaget materiale til naturvidenskabelige undersøgelser, som forhåbentlig kan give en mere præcis datering af gravene.

Den arkæologiske forundersøgelse afslørede desuden en større boplads fra ældre jernalder, som ligger få hundrede meter fra gravene. Denne boplads er nu indstillet som et område, der enten skal udgraves eller friholdes for anlægsaktivitet. Hvis bopladsen skal udgraves, så er denne artikel næppe det sidste, der bliver skrevet om jernalderfundene fra det sydlige Brønderslev. ■

MENY kaffe
Kendt for kaffen – men vi kan så meget mere
Kontakt os på telefon 21 22 33 89 eller frederikshavn@menykaffe.dk

◄ Hjemmesygeplejerske Signe Hansen samlede gennem mange år planter til bjesk i området omkring sit sommerhus i Kjul.

i Signe Hansens fodspor

af Chrestina Dahl
museumsinspektør

I dette nummer runder vi relanceringen af nogle af hjemmesygeplejerske og bjeskentusiast Signe Hansens originale bjeskopskrifter af med den sjette i rækken. Her får du præsenteret både ingredienser og fremgangsmåde, så du selv kan prøve at gå i Signe Hansens fodspor. I dette nummer præsenterer vi "Sparekassens Bjesk".

De enkelte essenser
Blodroden graves op, de kraftigste rødder pilles af, og planten sættes tilbage i jorden, så den kan vokse videre. Herefter renses rødderne, de skrabes og skæres i skiver. Fyld et glas 1/3 med rødderne og overhæld med smagsneutral snaps, lad dem trække i en måned og filtrer essensen bagefter. Et nyt glas fyldes 1/3 med sorte og saftspændte enebær. De høstes omkring oktober måned og trækker med snapsen i en måned, inden essensen filtreres. Af rølliken bruges blomsterne. De sættes til at trække på samme vis som blodrod og enebær, men denne essens skal filtreres allerede efter 8 dage.
Signe Hansen brugte altid den grønne Brøndums Snaps til sine bjesker, men i dag kan man også bruge klar Brøndums Snaps, der er mere neutral i smagen, Aalborg Basis eller smagsneutral vodka, alt efter hvad man bedst kan lide. ■

Sparekassens Bjesk

1 del essens af blodrod
1 del essens af enebær
½ del essens af rølliike

Ovenstående blanding af essens fortyndes 1:10 med smagsneutral snaps og trækker i et par uger, inden den er drikkeklar.

Smutvejen

Du kan ekstraordinært få blandet din egen Sparekassens Bjesk på Hirtshals Museum i en begrænset periode, nemlig gennem de sidste seks måneder af 2022. Medbring blot en flaske smagsneutral snaps, og få den forvandlet til velsmagende bjesk på din entrébillet.

STRAF

af Peter Gravers
registrator

I sommeren 1822 foretoges den sidste henrettelse, som fandt sted i Vendsyssel, da Thomas Thomasen Bisp blev halshugget i Hjørring Bjerge for giftmordet på sin kone. Forinden havde han siddet i arresten i Hjørring, som dengang fandtes i en bygning, som var forgænger til det, vi i dag kalder "Det Gamle Rådhus". Det gamle rådhus, hvor Thomas "Bisp" altså tilbragte sin sidste tid, var bygget i 1790 og lå længere inde på torvepladsen, lidt nordligere end det nuværende "Gamle Rådhus", som er opført i 1834 og havde fangeceller frem til 1873.

Allerede i Vendsyssel Historiske Museums tidligste år (det blev grundlagt i 1889) modtog det gaver fra kommunen, nemlig genstande, som havde henligget på rådhusets loft. Det drejede sig blandt andet om ting, der havde været anvendt i forbindelse med husets funktion som arrest, og selv om de ikke kan sættes i forbindelse med landsdelens sidste henrettelse, kan de dog give et indtryk af forholdene for tidligere tiders fanger. På de næste to sider præsenteres et udvalg. ►

GABESTOK. Med denne træblok om anklerne var ens bevægelsesfrihed alvorligt indskrænket.

HÅNDJERN. Også hændernes og armenes frie brug kunne man berøves.

HÅND- OG FODLÆNKE. Man kunne kombinere lænkning af hånd og fod.

JERNMANCHETTER til ankler og håndled kunne holdes sammen på flere måder. F.eks. 'ankersamling'

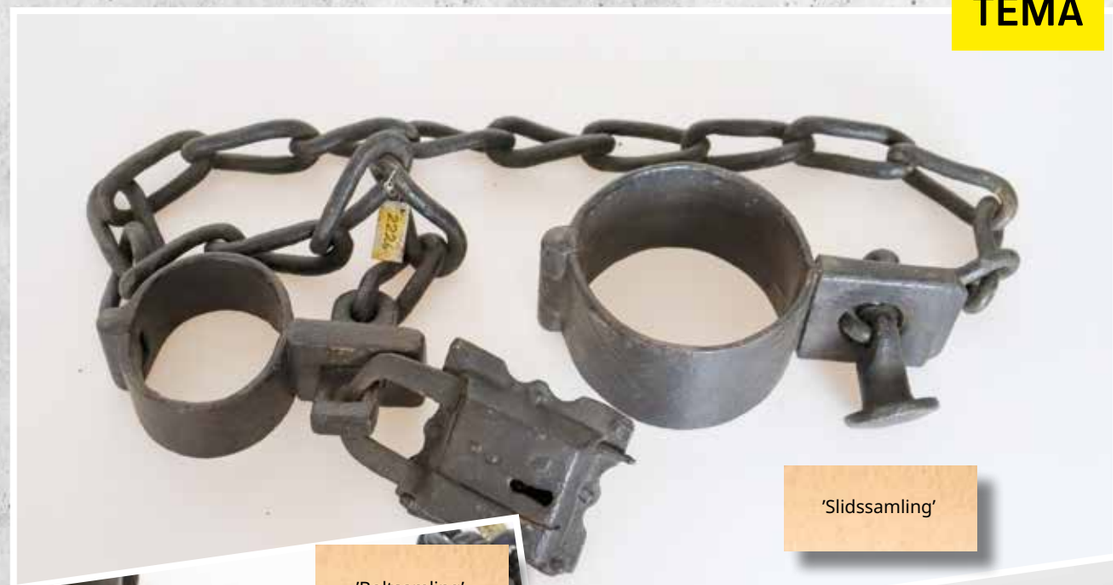

'Slidssamling'

'Boltsamling'

Fangecellerne måtte naturligvis holdes aflåste, så i arresten har der nødvendigvis været et større antal låse.

- og de mange låse krævede nøgler!

KORT & GODT

For **DAGLIGE** nyheder og gode historier kan du med fordel følge Vendsyssel Historiske Museum på **FACEBOOK** og **INSTAGRAM**!

Der arbejdes lige nu på et dokumentationsprojekt om HØM HUSE i Historisk Afdeling. I slutningen af 1960'erne og indtil begyndelsen af 1980'erne blev der overalt i landet bygget tusindvis af HØM parcelhuse og sommerhuse. Mange af disse huse var selvbyggerhuse, og det er deres historie og historien om dem, der byggede husene, som nu bliver gemt for eftertiden. Har du bygget dit eget HØM HUS i denne periode, hører vi gerne fra dig. Kontakt museets direktør Anne Dorthe Holm på mail: adh@vhm.dk

Det sker ikke så tit, at medarbejdere på en arbejdsplads kan fejre 40-års jubilæum. I februar skete det på Vendsyssel Historiske Museum, da håndværker Peer Nielsen kunne fejre 40 år på museet. Jubilæet blev fejret med en reception for kolleger, bestyrelse og samarbejdspartnere.

Den 7. april 2022 besøgte kulturminister Ane Halsboe-Jørgensen Vendsyssel Historiske Museum i Hjørring. I løbet af det 45 minutter lange besøg nåede ministeren at se og høre om de to nyeste udstillinger "Vendsyssel Besat" og "Dødens Teater", og der blev lejlighed til at diskutere museumspolitiske synspunkter, herunder en mere gennemsigtig og retfærdig fordeling af statens kulturstøtte.

I forårsmånederne har der været stor aktivitet i museumshaven i Hjørring. Der er blevet lagt nyt grus i gangene i urtehaven, og der luges og plantes på livet løs. Sammen med en ny og aktiv gruppe frivillige knokler museets personale for at blive klar til kåringen af haven som betydningsfuld fredag den 24. juni. Sammen med 15 andre haver i hele landet er museumshaven på Vendsyssel Historiske Museum blevet udpeget som særlig betydningsfuld af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur (FBL). Fælles for haverne er, at de har særlig arkitektoniske, botaniske og kulturhistoriske værdier, og det er foreningens ønske og håb, at der med denne udpegning kommer mere opmærksomhed om disse haver.

Museumsinspektør Chrestina Dahl har færdiggjort sin artikel "Stemmerne fra krigens kulturarv – Udviklingen af bunkerne i kunsten og kunsten i bunkerne fra 1970 til 2019" til tidsskriftet "Tings Tale", der er på BFI-listen. BFI-listen, eller Den Bibliometriske Forskningsindikator, er en liste over tidsskifter, bogserier, konferenceserier og forlag. Herigennem gives et samlet overblik over den samlede danske forskningsproduktion, som Vendsyssel Historiske Museum som statsanerkendt, kulturhistorisk museum jf. Museumloven skal bidrage til. Artiklen udkommer i foråret 2023, og der vil blive afholdt et foredrag om dens resultater.

Efter fem år som leder af arkæologien valgte Morten Larsen i 2021 at søge nye udfordringer som kirkekonsulent på Nationalmuseet. 1. februar 2022 tiltrådte ny leder Michael Vinter. I de sidste 20 år har Michael været gravende arkæolog på Moesgaard Museum, hvilket indbefattede flere udstationeringer på Bahrain i Den Persiske Golf. Hans speciale handlede om arkæologisk luftfotografering, som er meget velegnet til at lokalisere forhistoriske bebyggelser, marker og grave i det sandede Vendsyssel. Landskabsarkæologien, detektorarkæologi og integrationen af naturvidenskabelige metoder har også været fokuspunkter i hans arbejde og faglige interesse.

Udgravningssæsonen er så småt kommet i gang i arkæologien, og der er en del projekter hen over året. Om de stigende byggeomkostninger ender med at udskyde en del af dem, kan kun tiden vise. Tidligt på året dukkede en formodet urokseknogle op ved afgravningen af en mose. Trods ihærdig overvågning forblev det dog den eneste. Prøvegravninger på Frederiksvej i Hjørring og på en lerindvindingssag i det østlige Vendsyssel gav ikke anledning til videre undersøgelser. I løbet af maj bliver der i Sindal undersøgt en plads med huse og hørbearbejdningsgruber fra renæssancen. Efter høst planlægges forundersøgelser af to pladser, hvor der er gjort spændende detektorfund med henblik på senere udgravning.

MUSEUMSFORENINGEN
VED VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

STØT MUSEET - BLIV MEDLEM AF MUSEUMSFORENINGEN!

Vendsyssel Historiske Museum skal, i henhold til lovgivningen, bevare og formidle Vendsyssels kulturarv, og **Museumsforeningen ved Vendsyssel Historiske Museum** har til formål at støtte museet. Du kan blive medlem af museumsforeningen.

Som medlem af museumsforeningen har man flere medlemsfordele:

- ✓ Adgangskort til museets afdelinger (gælder entré til afdelingerne, undtaget er bjeskblanding på Hirtshals Museum og omvisninger på Bunkermuseet)
- ✓ Dette magasin, "MAGASINET VHM", der udkommer to gange om året med artikler og årskalender med alle museets planlagte udstillinger, aktiviteter m.m.
- ✓ 10% rabat på varer i museumsbutikken i Hjørring og i Hirtshals (undtaget spise- og drikkevarer) på ikke i forvejen nedsatte varer
- ✓ 20% rabat på VHMs egne bogudgivelser (ikke nedsatte)
- ✓ Fordelspris til VHMs arrangementer (gælder også Høst - og Kartoffeldagen i Mosbjerg, undtaget er omvisninger på Bunkermuseet)
- ✓ Årbogen "Vendsyssel Nu & Da"
- ✓ Invitation til udstillingsåbninger
- ✓ Invitation til VHMs årlige Nytårskur - en hyggelig og uformel sammenkomst hvert år i januar med foredrag som optakt til det kommende år

ÅRSKONTINGENT:
ENKELT MEDLEMSKAB: 175 KR.
PARMEDLEMSKAB: 250 KR.

Du/I kan melde jer ind ved at ringe til museets kontor på tlf. 96 24 10 50 eller sende en e-mail til vhm@vhm.dk

MUSEUMSFORENINGENS PROGRAM - EFTERÅR 2022

TORSDAG D. 28. JULI kl. 19.00: Besøg på Vester Hedegaard i Pandrup. Slægtsgård og gamle kornsorter.

TIRSDAG D. 23. AUGUST kl. 16.30: Besøg på flygtningemuseet i Skallerup feriecenter.

ONSDAG D. 12. OKTOBER kl. 19.15: Arkæolog Michael Vinter fortæller om nogle af de særlige udgravninger, han har deltaget i. Det foregår i Det Gamle Rådhus i Hjørring.

ONSDAG D. 2. NOVEMBER kl. 19.15: Svend Hjorth og Harry Sørensen fortæller om tegl og teglværker ved Hjørring. Det foregår i Det Gamle Rådhus i Hjørring.

*Læs mere om de enkelte arrangementer på **vhm.dk/museumsforeningen**. Der arbejdes med yderligere et par arrangementer. Nærmere besked om dem bliver sendt på mail til medlemmerne.*

Ved alle arrangementer gælder, at der sendes mail ud 3-4 uger før, med nærmere beskrivelse og tilmelding. **Sæt kryds i din kalender** og kontakt museet på 96 24 10 50 eller vhm@vhm.dk, hvis vi ikke har din mailadresse.

Du kan læse mere om Museumsforeningen på:
vhm.dk/museumsforeningen

Ved spørgsmål kontakt museet på 9624 1050 eller formand Karin Maegaard på 2048 7242.

"Drømmer du om at **bygge om** eller **bygge nyt**, så besøg vores byggeudstilling. Vi har stort set **alt til dit projekt** – ellers skaffer vi det gerne."

– Lasse, Hjørring

FLOTTE UDSTILLINGER MED INSPIRATION TIL BOLIGEN

– besøg en af vores byggeudstillinger i Elling, Tårs eller Hjørring

"Besøg vores store byggecenter, hvor vi har stort set **alt til hus og have** – ellers skaffer vi det gerne. Vi er alle **brancheuddannede** og hjælper dig gerne i gang."

–Lars, Hjørring

GRATIS LEVERING
fra lager i hele Vendsyssel

FØLG OS PÅ FACEBOOK ELLER LÆS MERE PÅ ETAS.DK

ELLING TØMMERHANDEL A/S
TUENVEJ 7 B · ELLING · 9900 FREDERIKSHAVN · TLF. 98 48 11 22

TÅRS TØMMERHANDEL A/S
JOHANNES HANSENS VEJ 2, 9830 TÅRS · TLF. 98 96 12 66

HJØRRING TØMMERHANDEL A/S
FREDERIKSHAVNSVEJ 224, 9800 HJØRRING · TLF 98 92 12 66